

عنوان طرح پژوهشی:

تدوین چارچوب ارزیابی و اجرای طرح پایلوت پرداخت برای
خدمات اکوسیستم (PES) در تالاب کانی برازان

گزارش گام دوم:

بخش دوم: تحلیل ذینفعان و تمایلات آنها برای مشارکت در طرح PES تالاب کانی

برازان

مجری طرح:

دکتر مرتضی تهامی پور زرنندی

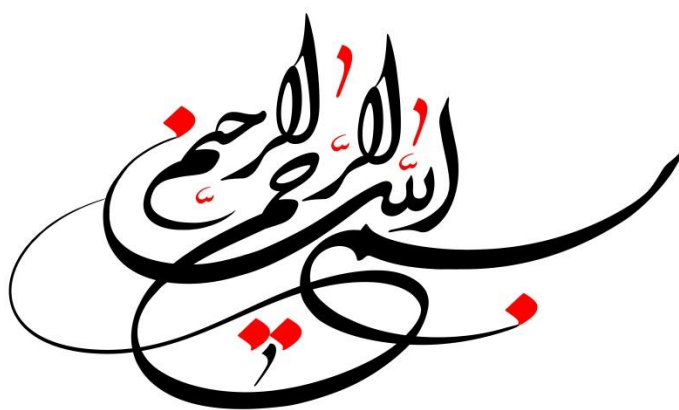
آذر ماه ۱۳۹۶

طرح مفصل از دانشگاه گیلان

تدوین چارچوب ارزیابی و اجرای طرح پایلوت پرداخت برای خدمات اکوسیستم (PES) در تالاب کانی برازان

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
۲- تحلیل و بررسی ابعاد اجتماعی بهره برداری از تالاب کانی برازان.....	۷
۱-۲ شناسایی ذینفعان و ذی مدخلان مرتبط با محدوده طرح (مستقیم و غیر مستقیم).....	۹
۲-۲ بررسی تمایل به پرداخت ذینفعان مختلف برای حفظ و اصلاح خدمات اکوسیستم (خریداران خدمات).....	۲۵
۱-۲-۲ تعیین میزان اثر و اولویت متغیرهای موثر بر تمایل به پرداخت برای خدمات.....	۲۸
۳-۲ شناخت درجه نفوذ و اهمیت گروههای اثر گذار بر خدمات تالاب.....	۳۱
۴-۲ بررسی الگوهای سکونتگاهی جوامع انسانی واقع در محدوده طرح (پیرامون تالاب کانی برازان).....	۳۴
۱-۴-۲ جایگاه منطقه پناهگاه حیات وحش تالاب کانی برازان در بین مناطق چهار گانه و وضعیت طبیعی تالاب.....	۳۵
۲-۴-۲ فعالیتهای انسانی و معارضات.....	۳۸
۳-۴-۲ ویژگی های جمعیت شناختی جامعه مورد مطالعه.....	۴۲
۵-۲ بررسی اندرکنش جوامع انسانی و میزان علائق و وابستگی اعتقادی و روانی آنها به محیط زندگی در پیرامون تالاب.....	۴۵
۱-۵-۲ اولویت بندی کارکردها و ارزش های تالاب.....	۴۷
۲-۵-۲ میزان رضایت مندی جوامع محلی از وضعیت و امکانات تالاب.....	۴۹
۶-۲ بررسی و ارزیابی میزان پذیرش و یا تقابل با جایگزینی خدمات تالاب در حوزه اجتماعی.....	۵۰
۱-۶-۲ تعیین میزان اثر و اولویت متغیرهای موثر بر پذیرش معیشت های جایگزین در حوضه تالاب کانی برازان.....	۵۲
۷-۲ جمع بندی.....	۵۹

فهرست جداول

عنوان	شماره صفحه
جدول ۱-۲- گروه های اصلی ذیربط در تالاب کانی برازان	۱۰
جدول ۲-۲- افزایش آگاهی هادرموردارزش های تالاب و تقویت مشارکت های مردمی در مدیریت آن	۱۴
جدول ۳-۲- تأمین آب کافی با کیفیت برای تالاب	۱۷
جدول ۴-۲- حفاظت از تنوع زیستی تالاب	۱۹
جدول ۵-۲- جلوگیری از خشک شدن گروس	۲۲
جدول ۶-۲- مدیریت کاربری اراضی	۲۳
جدول ۷-۲- تمایلات فکری ذینفعان به مشارکت در حفاظت از خدمات تالاب و اصلاح خدمات اکوسیستم	۲۷
جدول ۸-۲- ضرایب تعیین متغیرهای تاثیرگذار بر تمایل به پرداخت برای خدمات اکوسیستم	۲۹
جدول ۹-۲- ذی نفعان تالاب و میزان اثر و فعالیت ها	۳۱
جدول ۱۰-۲- طبقه بندی دست اندرکاران برحسب نفوذ و اهمیت آنها	۳۲
جدول ۱۱-۲- طبقه بندی مهمترین دست اندرکاران	۳۳
جدول ۱۲-۲- دبیه های محتمل به دوره های برگشت ۲؛ ۵ و ۵۰ (برحسب متر مکعب بر ثانیه)	۳۷
جدول ۱۳-۲- ویژگی های جمعیت شناختی پاسخگویان	۴۲
جدول ۱۴-۲- ویژگی های جمعیت شناختی پاسخگویان	۴۴
جدول ۱۵-۲- بررسی اندرکنش و تعامل جوامع انسانی و میزان علائق و وابستگی اعتقادی و روانی آنها به محیط زندگی در پیرامون	۴۵
جدول ۱۶-۲- بررسی و اولویت بندی میزان اهمیت کارکردها و ارزش های تالاب کانی برازان از نظر جوامع محلی حاشیه تالاب	۴۷
جدول ۱۷-۲- بررسی میزان رضایت مندی استفاده کنندگان و حاشیه نشینان تالاب کانی برازان	۴۹
جدول ۱۸-۲- نتایج بررسی و ارزیابی میزان پذیرش و یا تقابل با جایگزینی خدمات تالاب در حوزه اجتماعی	۵۱
جدول ۱۹-۲- ضرایب تعیین متغیرهای تاثیرگذار بر پذیرش معیشت های جایگزین در حوضه تالاب کانی برازان	۵۳
جدول ۲۰-۲- مشاغل جایگزین پیشنهادی در حاشیه تالاب کانی برازان	۵۵
جدول ۲۱-۲- اولویت بندی مشاغل پیشنهادی جهت جایگزینی	۵۶
جدول ۲۲-۲- اقدامات اولویت دار در جهت توسعه مشاغل جایگزین	۶۱
جدول ۲۳-۲- اقدامات لازم جهت ارتقاء مدیریت مشارکتی در روستاها	۶۲

فهرست اشکال و نمودارها

عنوان	شماره صفحه
تصویر ۱-۲- عوامل موثر بر تمایل به پرداخت برای خدمات اکوسیستمی در حوضه تالاب کانی برازان	۳۰
تصویر ۲-۲: راههای دسترسی به تالاب کانی برازان	۳۵
تصویر ۲-۳ عوامل موثر بر پذیرش معیشت های جایگزین در حوضه تالاب کانی برازان	۵۴

فصل دوم:

تحلیل ذینفعان و تمایلات آنها برای مشارکت در طرح PES تالاب کانی برازان

۲- تحلیل و بررسی ابعاد اجتماعی بهره برداری از تالاب کانی برازان

از جمله ابزارهای مورد استفاده در رعایت پایداری توسعه می‌توان به استفاده از مشارکت جوامع محلی در مدیریت تالاب اشاره کرد. شواهد تا کنون نشان داده است که مشارکت محلی در مدیریت تالابها به طور معنا داری در حفظ و نگهداری یکپارچه اکولوژی و سلامت جامعه موثر می باشد (گاولر، ۲۰۰۰). به طوری که درجهت حفاظت از زیست بومهای تالابی کشور، طرح حفاظت از تالابهای ایران با حمایت ملی سازمان حفاظت محیط زیست کشور و حمایت بین المللی برنامه عمران ملل متحد (UNDP) و تسهیلات جهانی محیط زیست (GEF) از ۲۰۰۵ در ایران با هدف بسط و گسترش مدیریت جامع زیست بومی در اکوسیستم- های تالابی و با رویکرد زیر شکل گرفته است: "اگر تصمیم‌گیران و جوامع محلی از ارزشها و فواید مناطق حفاظت شده تالابی آگاه شوند و در فرایند مدیریت اکوسیستم های تالابی سهیم گردند، از مدیریت پایدار این زیست بومهای ارزشمند حمایت خواهند کرد. بر همین اساس مفهوم مدیریت زیست بومی " مطرح گردید. مدیریت زیست بومی رویکرد حفاظتی پیشرفته‌ای است که در آن حفظ محیط زیست با به رسمیت شناختن بهره‌برداری‌های معقول اقتصادی، در نظر گرفتن نقش انسان و به ویژه جوامع محلی به عنوان بخشی از زیست بوم و همچنین در نظر گرفتن ارتباط بین اجزا در سطوح فراتر از مرزهای ظاهری زیست- بومها و غالبا در سطح حوضه آبخیز عملی می‌گردد (طرح حفاظت از تالابهای ایران، ۱۳۹۲).

در این زمینه ظرفیت‌های جوامع محلی در شکل‌گیری فعالیتهای مولد خرد، مشارکت زنان در امور اجتماعی و تقویت سازمانهای مردم نهاد از اهمیت خاصی برخوردار است به طوری که بتوان با مشارکت ذینفعان و جوامع محلی فشار بر منابع طبیعی پیرامون و آب تالاب را کم نمود.

بر این اساس، یکی از شرایط اصلی و پایه‌ای در تدوین و اجرای رویکرد مدیریت زیست بومی مشارکت کلیه ذینفعان می‌باشد. مشارکت آنها سبب می‌گردد علاوه بر لحاظ نمودن نظرات، تجارب و دانش گروه‌های ذیربط، اجرا، پای بندی و تداوم برنامه جامع تضمین گردد. همکاری آنها به عنوان پشتیبانی مطمئن برای برنامه و استفاده از ظرفیت و توانایی آنهاست و به برنامه تهیه شده جامعیت می بخشد لذا شناسایی و تعیین نقش و محدوده اثر ذینفعان در تالاب و برنامه تهیه شده الزامی می باشد.

بنابراین در این بخش، جهت بررسی ابعاد اجتماعی بهره برداری از تالاب کانی برازان، از روش پیمایشی با استفاده از پرسشنامه، فرم های نظر سنجی، مصاحبه های حضوری، اسناد و اطلاعات آماری جهت جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز، بهره گرفته شده است. جامعه آماری تحقیق را ذی نفعان و جوامع محلی حوزه تالاب کانی برازان مهاباد تشکیل می‌دهند. افراد جامعه محلی به سه دسته تقسیم شده اند؛ دسته اول جوامع

روستایی حاشیه تالاب هستند که ارتباط تنگاتنگ و مستمری با تالاب دارند، دسته دوم شامل بهره برداران از تالاب یا به نوعی خریداران و همچنین فروشندگان خدمات به تالاب هستند و دسته سوم شامل کارشناسان و متخصصین حوزه تالاب در سازمان های مرتبط با تالاب کانی برازان هستند که شامل ادارات جهادکشاورزی، محیط زیست، امور منابع آب و اداره گردشگری، صنایع دستی و میراث فرهنگی می باشند. به طور کلی تمامی این افراد به عنوان دست اندرکاران و ذی نفعان تالاب کانی برازان مطرح هستند. بر این اساس در مجموع ۱۶۰ نفر شامل ۳۰ نفر کارشناس و ۱۳۰ نفر حاشیه نشینان محلی تالاب در بررسی تالاب از بعد گردشگری مشارکت داشته اند و جهت ارزیابی تمایل به پرداخت خدمات اکوسیستمی تالاب تعداد ۱۰۰ نفر مورد ارزیابی قرار گرفتند.

لازم به ذکر است حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان تعیین گردید و نمونه گیری به صورت تصادفی ساده و در دسترس صورت گرفت. جهت گردآوری داده های تحقیق از روش ها و ابزارهای متنوعی استفاده شده است. همچنین اسناد و مستندات و همچنین آمارهای رسمی، از ادارات دولتی و متولی در این زمینه، دریافت شده است. علاوه بر آن بخشی از اطلاعات طی کارگاه ها، طریق مشاهدات میدانی و مصاحبه های حضوری گردآوری شده است. علاوه بر این از فرم های نظرسنجی و پرسشنامه های مورد نیاز نیز بهره گرفته شده است.

به منظور تعیین پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن برای هرکدام از بخش های پرسشنامه بالاتر از ۰/۷۵. بدست آمد که بیانگر پایایی مناسب آن بود. همچنین روایی پرسشنامه مورد استفاده با استفاده از روش روایی صوری مورد تایید خبرگان قرار گرفت. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از روش تحلیل توصیفی و استنباطی با استفاده از پارامترهایی همچون فراوانی، میانگین رتبه ای، انحراف معیار، ضریب تغییرات، مقایسه میانگین و ... استفاده شد و به این منظور از نرم افزارهای همچون SPSS و Excel بهره گرفته شد. لازم به ذکر است عملیات میدانی پژوهش در حوزه تالاب کانی برازان و جنوب دریاچه ارومیه صورت گرفت. عمده فعالیت ها و جمع آوری داده در چهار روستای اطراف تالاب شامل خورخوره، قره داغ، بفره وان و قلعه حسن و هم چنین شهرستان مهاباد انجام شده است.

۱-۲ شناسایی ذینفعان و ذی مدخلان مرتبط با محدوده طرح (مستقیم و غیر

مستقیم)

سازمانهای غیردولتی و دولتی متعددی در سطح ملی، استانی و محلی، همچنین جوامع محلی در عملکرد و مدیریت تالاب کانی برازان تأثیرگذارند که بر اساس آن به عنوان ذینفعان و ذی مدخلان آن به حساب می‌آیند.

فردیمن (۱۹۸۴)، نظریه ذینفعان را نخستین بار در کتاب خود زیر عنوان «مدیریت راهبردی: رویکرد دست اندرکار محور» را مطرح نمود و در نوشته های بعدی خود این مفهوم را بسط و گسترش داده است. بنا به نظریه ذینفعان، در فرآیند تولید و امور تجاری نهادهای دیگری مانند بدنه ی دولت، گروه های سیاسی، سندیکاها، انجمن های صنفی، بانک داران، تامین کنندگان منابع اولیه، کارکنان و مشتریان نیز درگیرند.

بر این اساس ذینفعان شامل اشخاص، گروه یا نهادهایی هستند که:

✚ تصمیم گیری ها، سیاست ها و اقدامات جاری در خصوص موضوع معینی بر ایشان اثر می گذارد،

✚ چندان قدرت و نفوذ دارند که می توانند بر نتیجه امور تأثیر بگذارند،

✚ به طور مشخص، در خصوص موضوع مورد نظر، دارای منفعت های معینی هستند

✚ کسانی که اجرای برنامه یا طرحی را مدیریت می کنند،

✚ برای برنامه یا طرحی کار می کنند،

✚ مستقیم یا غیر مستقیم در پیش بردن برنامه یا طرحی سهم دارند،

✚ نتایج آن طرح یا برنامه بر ایشان تأثیر می گذارد.

ذینفعان می‌توانند دارای ترکیبات مختلفی از جمله، دولتی، بخش خصوصی، دانشگاهی و پژوهشی، سازمان های مردم نهاد، جوامع محلی و منطقه ای و بین المللی باشند. که در ادامه فهرست سازمانها و جوامعی که به عنوان گروه‌های اصلی ذیربط در تالاب کانی برازان شناخته شده اند در جدول ۱-۲ ارائه شده‌اند.

جدول ۱-۲- گروه های اصلی ذیربط در تالاب کانی برازان

نام سازمان	محدوده‌های اثر	نام سازمان	محدوده های اثر		
سطح محلی					
اداره میراث فرهنگی و گردشگری	■ مدیریت خدمات توریستی	اداره جهاد کشاورزی (غیره)	■ سهمیه بندی مواد شیمیایی مورد استفاده در کشاورزی و نظارت بر میزان استفاده		
	■ داشتن انگیزه و استعداد برای تقویت خدمات توریستی و طبیعت گردی		■ ارائه خدمات روستایی برای ترویج کشاورزی پایدار		
	■ داشتن استعداد برای حمایت از توسعه صنایع دستی روستایی		■ ارائه خدمات مکانیزاسیون کشاورزی (مانند آبیاری تحت فشار و		
	■ بررسی پتانسیل های بالقوه منطقه برای حضور گردشگر و ارائه تسهیلات جهت اجرایی شدن آن		■ ارائه خدمات روستایی برای دامپروری پایدار		
	■ حمایت و ارائه تسهیلات در مورد صنایع دستی و ایجاد معیشت جایگزین جوامع محلی		■ مشاوره فنی در خصوص تعیین میزان آب مورد نیاز کشاورزی		
	■ فراهم کردن امکانات و خدمات مورد نیاز گردشگری در محدوده تالاب از طریق تشویق بخش خصوصی به ویژه جامعه محلی برای سرمایه گذاری		■ جلوگیری از تغییر کاربری اراضی محدوده شکار ممنوع به زمین زراعی جدید		
	■ ایجاد ارتباط و هماهنگی با دفاتر خدمات مسافرتی استان و استانهای دیگر به ویژه استانهای همجوار		■ ارایه خدمات روستایی برای دامپروری پایدار		
	■ برگزاری تورهای تخصصی و بازدیدهای دسته جمعی				
	■ معرفی، شناسایی و تبلیغ درباره جاذبه های گردشگری اکوتوریسم در تالاب و اجرای آنها				
	جوامع محلی، ساکنین		■ برخوردار از اثرات تالاب در تعدیل هوا	کشاورزان	■ برخوردار از منافع حاصل از اثرات اقلیمی تالاب برای تولید محصولات
■ استفاده از خدمات اکوسیستم تالاب		■ بکار بری اراضی در حریم تالاب			
■ گروه های حامی اصلی برای پایدارسازی و نگهداری تالاب		■ استفاده از مواد شیمیایی در مزارع (تخلیه پسماند مواد شیمیایی به تالاب)			
■ تخلیه فاضلاب و پسماند به درون تالاب		■ تغییر کاربری مراتع زیستگاه چرای پرندگان			
■ توسعه روستایی (تاثیر بر شرایط و چشم اندازهای پیرامون تالاب)		■ انحراف جریان و برداشت آب از چشمه ها برای آبیاری و استفاده های دیگر			
■ تأثیر بر منابع سیاسی		■ استحصال بیش از اندازه آب زیرزمینی از چاههای اطراف تالاب			
■ کشت و چرای دام در زمینهای حاشیه ای تالاب		■ آلوده کردن اراضی پیرامون تالابها (زراعت زیر پلاستیک)			
■ استفاده بهینه از نهاده های کشاورزی از جمله سموم، کود		■ برخوردار از منافع حاصل از افزایش سطح آب تالاب			
اداره امور عشایر شهرستان		■ مدیریت امور عشایر در سطح محلی	گاومیش داران		■ چرای گاومیش در تالاب و برداشت نی
		■ هماهنگی میان بخشی در سطح محلی			■ برخوردار از ارزش ها و چشم اندازهای طبیعی تالاب
	■ تمایل جدی برای نجات تالاب	■ رها سازی پسماندها و ضایعات در اطراف تالاب و بهداشت روستایی			
	■ همسوسازی فعالیتها برای احیاء تالاب	■ تاثیر بر تنوع زیستی			
	■ نظارت و حفظ امنیت	■ اقامت کوتاه مدت در روستا (تور-خانوادگی)			
	فرمانداری و دهیاری	■ مدیریت امور مرتبط با منابع آب (پایش جریان چشمه ها و بهره برداری از دانشگاه های محلی		بازدید کنندگان (گردشگران)	■ زمینه های بهره برداری از زمینه های تحقیقاتی موجود در تالاب چاه های آب)
		■ زمینه های بهره برداری از زمینه های تحقیقاتی موجود در تالاب چاه های آب)			■ معیشت روستاییان

سازمانهای مردم نهاد و NGOها	■ آموزش زیست محیطی جوامع محلی پیرامون تالاب، تسهیل اجرای برنامه های مدیریتی و احیاء تالاب	■ تسهیل ارتباط با مردم محلی	■ تمایل قوی و حمایت از نگهداری تالاب
اداره منابع طبیعی	■ مدیریت مراتع و چراگاهها در سطح محلی	■ نظارت، پایش و ارزیابی عملکرد سازمانها	■ تبلیغ مدیریت زیست بومی
شورای اسلامی روستا	■ ارتباط با سازمانهای دولتی	■ نظارت، آگاهی دادن	■ رابطه شورای شهر با روستا
شوراهای اسلامی روستایی	■ تسهیل ارتباط با ذینفعان تالاب	■ شبکه بهداشت و درمان	■ خدمات بهداشتی و بهداشتی به مردم روستایی از طریق خانه های بهداشت در روستاها
شورای اسلامی شهرهای حاشیه تالاب	■ نظارت و ایجاد ارتباط و هماهنگی با سازمانهای مرتبط با تالاب	■ ترویج و تشویق در رابطه با حرکت به سمت سیستم های کشاورزی پایدار و دوستدار محیط زیست، حفظ و مراقبت از تالاب	■ نهی مردم از هر گونه اعمالی که منجر به تخریب تالاب و خدوات ارایه شده توسط آن میشود
شهرک ها و واحدهای صنعتی بزرگ	■ تولید و بهره برداری اقتصادی	■ ذینفعان و بهره برداران از ذخایر ماهی تالاب	■ ماهیگیری بیش از اندازه از تالاب
اداره دامپزشکی	■ کنترل بیماری حیوانات از جمله ماکیان و پرندگان		
سطح استانی			
داره کل حفاظت محیط زیست استان	■ حفاظت از تنوع زیستی تالاب به عنوان منطقه تحت مدیریت	■ تأمین مالی و ایجاد مشوق برای شغل های جایگزین در بهره برداری از تالاب	■ تسهیلگری در طرح PES
	■ آموزش و ترویج حفاظت	■ ارایه تسهیلات لازم در راستای کشاورزی پایدار	■ ارایه تسهیلات در راستای تغییر شغل و ایجاد شغل های جایگزین در راستای حفاظت از تالاب
	■ تنظیم لوایح		
	■ صید و شکار در سطح استانی		
	■ ارزیابی محیط زیستی پروژه های پیشنهادی در حوزه تالاب		
	■ اجرای قوانین و ضوابط زیست محیطی صنایع و خدمات در مراحل مختلف در حاشیه تالاب		
	■ طرح دعوی در رابطه با آسیب های وارده بر محیط زیست تالاب		
	■ توسعه بوم گردی		
استانداری	■ مدیریت سطح بالا و تصمیم گیری	■ اعمال قوانین مربوط به تخلفات زیست محیطی و تعارضات به عرصه تالاب و رودخانه (خصوصاً در مورد آلودگی صنایع و شکار و صید)	■ دستگاه قضائیه
	■ هماهنگی درون بخشی برای طرحها و برنامه ها توسعه در سطح استان		

- همکاری و حمایت از مدیران محلی در اجرای قوانین موجود زیست محیطی - - نظارت بر انفال و منابع طبیعی و حمایت از حقوق مردم - انجام وظایف ذاتی دادستان در حمایت از حق	(سازمان مدیریت و برنامه ریزی استانی) - تخصیص بودجه - وضع مصوبات و دستورالعمل ها
اداره کل تعاون استان مدیریت استانی برای ایجاد تعاونیهای روستایی برای توسعه های روستائی	دفتر حفاظت از تالاب ها پشتیبانی علمی و فنی از تدوین برنامه مدیریت
مدیریت استانی و تصمیمگیری در زمینه میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی - بررسی پتانسیل های بالقوه منطقه برای حضور گردشگر و ارائه تسهیلات جهت اجرایی شدن آن - حمایت و ارائه تسهیلات در مورد صنایع دستی و ایجاد معیشت جایگزین - مشخص نمودن میراث فرهنگی موجود در منطقه	اداره کل منابع طبیعی، مدیریت استانی مراتع جنگلها و مراتع استان - مدیریت استانی برنامه های احیای جنگلها و مراتع - مدیریت استانی مالکیت و بهره برداری از زمین های دولتی - احیا مراتع با گونه های بومی
مدیریت استانی طرحها و برنامه های توسعه و بهره برداری از منابع آب - تخصیص حق آبه از رودخانه ها و چشمه ها - صدور مجوز برای حفر و بهره برداری از چاههای آب - پایش و اندازه گیری جریان منابع آب (آب سطحی و زیرزمینی) - پایش و اندازه گیری کیفیت منابع آب - اندازه گیری سطح آب تالاب (تالاب و آبهای زیرزمینی) - مدیریت سدهای بالا دست - جلوگیری از حفر چاه های غیر مجاز در حوضه آبریز تالاب - آموزش	نظارت بر تخصیص آب صرفه جویی شده در بخش کشاورزی به عنوان حق آبه تالاب مدیریت استانی برنامه ریزی فعالیتهای کشاورزی، دامپروری و سازمان جهاد کشاورزی دامپزشکی استان - مدیریت استانی مواد شیمیایی کشاورزی - مدیریت استانی برنامه های ترویج، تحقیق و آموزش کشاورزی - مدیریت استانی امور عشایر - مدیریت استانی برای تملک و کاربری زمینهای کشاورزی
عرضه آب شرب و مدیریت فاضلاب شهری و روستایی تخصیص پساب فاضلاب	آموزش و پرورش - فرهنگ سازی در خصوص ارتقاء دانش زیست محیطی - ارتقا سطح علمی در زمینه تالاب از طریق برگزاری بازدیدهای علمی
مدیریت استانی فعالیتهای آبرزی پروری، معرفی گونه ها و تولید و توزیع احداث سایت پرورش ماهی در محدوده	اداره راه و مسکن و شهرسازی توسعه راهها و مدیریت معابر و سکونتگاهها
انجام برنامه تحقیقاتی بهره گیری از پتانسیل تالاب برای تحقیق و موضوعات تحقیقاتی	اداره هواشناسی - تهیه گزارشها و اطلاعات پایه مورد نیاز برای مدیریت اقلیم - پیش بینی وضعیت اقلیمی
مدیریت فعالیتهای اقتصادی و تعیین الگوهای معیشت جایگزین - حفظ ارتباط اکولوژیکی و یکپارچگی تالاب - برداشت پایدار و اصولی از منابع معدنی - امنیت زیستگاهی، آرامش و چشم انداز تالاب و مراتع حاشیه ای	انتقال تجربیات سازمانها و نهادهای بین المللی - - آموزش - بودجه - ترویج اصلاح رویه ها - جلب حمایت های بین المللی
پایش بیماری های تنفسی و گوارشی پایش بیماری های مشترک انسان و حیوان	آموزش و فرهنگ سازی رسانه های گروهی - خبررسانی - حساب سازی
فشار بر منابع آبی - گسترش و رشد محدوده شهری - جلب توجه و حمایت مسئولین برای حفاظت از تالاب	انعکاس وضع موجود در کمیسیون های مجلس و تاثیر گذاری روی وزرا نمایندگان مجلس - قانون گذاری در برنامه های توسعه ششم - تاثیر بر کمیسیون های استانی و مسئولین استانی - تاثیر مستقیم بر مسئولین محلی

لذا همانطور که مشاهده می شود سازمان و گروه های مختلفی در سطح محلی و استانی به صورت مستقیم و یا غیر مستقیم بر عملکرد و حتی سلامت تالاب کانی برازان، اثر گذار است. یکی از مهمترین مزایای شناسایی ذینفعان در محدوده تالاب که به طور مستقیم و غیرمستقیم اثرگذار می باشند، تدوین برنامه مدیریتی زیست بوم است. در مدیریت زیست بومی که یک فرایند فرابخشی است که با درگیر نمودن کلیه ذینفعان و در نظر گرفتن اولویت های بخش های مختلف می توان نسبت به تدوین برنامه جامع فرابخشی اقدام نمود. مشارکت ذینفعان سبب خواهد شد تا نظرات، دانش و منافع افراد و گروه های ذیربط در تالاب، در تدوین برنامه لحاظ شود. لذا افزایش پایداری برنامه و مشارکت گروه های ذینفع در اجرای برنامه و پشتیبانی از آن تضمین می شود. بر این اساس در این فرآیند ارزش های تالاب و نیز تهدیداتی که متوجه این ارزشها است و همچنین ظرفیتهای و توانایی های که در نهادها و گروه های اصلی ذیربط برای مدیریت تالاب وجود دارد، بخوبی شناسایی شده و مورد توجه قرار می گیرد. لازم به ذکر است این رویکرد منطبق با روش پیشنهادی کنوانسیون رامسر برای تهیه برنامه مدیریتی برای یک تالاب است.

بر این اساس شناسایی ذینفعان این امکان را فراهم می نماید که با توجه به مهمترین فرصت ها و تهدیدات تالاب، اهداف را تعیین و از گروه های اثرگذار در راستای دستیابی به آن ها، بهره برد. لذا در ادامه به بررسی اقدامات لازم توسط هر یک از ذینفعان شناسایی شده در جدول (۲-۱)، در رابطه با مهمترین تهدیدات پیش روی تالاب کانی برازان پرداخته می شود. از جمله تهدیدات دارای اولویت در تالاب مورد بررسی به شرح ذیل می باشد:

- کاهش کمیت (عمق تالاب) و کیفیت آب (با تاکید بر تغذیه گرایی)
- از بین رفتن گونه های مهم گیاهی و صید و شکار غیرمجاز گونه های نادر جانوری
- خشک شدن تالاب گروس در اثر تخصیص آب به دریاچه ارومیه
- تصرف و تغییر کاربری حریم تالاب

لازم به ذکر است سهم بیشتری از این تهدیدات ناشی از عدم آگاهی و عدم مشارکت ذینفعان در امر حفاظت از تالاب است. این در حالی است که تجربیات جهانی نشان می دهد که پایداری تالاب ها در درجه اول به میزان مشارکت جوامع محلی در مدیریت آن ها بستگی دارد. بنابراین جوامع محلی می بایست کاملاً در حفاظت و مدیریت تالاب دخیل باشند. لذا یکی از عناصر اصلی مدیریت که بدون آن موفقیت حاصل

نخواهد شد، آگاهی مردم درمورد ارزشهای تالاب و تهدیدات پیشروی آن است. بنابراین ارتقاء آگاهی عموم مردم، از مهمترین اولویتهای مدیریتی محسوب می‌شود. در این راستا بسیاری از ذینفعان شناسایی شده، می‌توانند با بکارگیری ظرفیتهای خود، این امر را امکانپذیر نمایند.

این آگاهی ها شامل ارزشها و تهدیدات تالاب، نقش مهم آن در تامین معاش جوامع محلی و تاثیر فعالیت‌های انسانی در پایدار نمودن تالاب و یا بالعکس اثر منفی آن بر کارکردهای تالاب هستند. ارتقاء آگاهی‌های تصمیم سازان عمده از عواقب آتی تخریب تالاب بر مناطق اطراف و سلامت جوامع ساکن اطراف آن اهمیت بسزایی دارد. افزایش آگاهی های عمومی همچنین می تواند تالاب را به نحوی موثر به جوامع ملی و بین المللی معرفی نموده و فرصت ها و منابع جدیدی را برای ارتقاء مدیریت آن فراهم کند. این مساله همچنین می تواند به عنوان منبعی برای تولید منافع اقتصادی برای جوامع محلی و افزایش حساسیت آن‌ها در جهت پایدار سازی هرچه بیشتر تالاب مورد توجه قرار گیرد. در جدول ۲-۲ به تعیین ذینفعان اصلی و نقش آن‌ها در افزایش آگاهی‌ها در مورد ارزش های تالاب و تقویت مشارکت های مردمی در مدیریت آن، پرداخته شده است.

جدول ۲-۲- افزایش آگاهی ها درمورد ارزش های تالاب و تقویت مشارکت های مردمی در مدیریت آن

جامعه هدف	اقدامات مهم	نهاد مسئول و نهاد همکار
افزایش آگاهی	▪ تلاش برنامه ریزی شده کارشناسان شرکت آب منطقه ای، سازمان جهاد کشاورزی وسازمان حفاظت محیط زیست جهت ارتقاء آگاهی های تصمیم سازان و سیاست گذاران	مسئول:
	▪ ایجاد ارتباط بین طرح و نمایندگان مردم در مجلس و فراکسیون محیط زیست مجلس	ادارات کل حفاظت محیط زیست
سیاست گذاران گذاران عالی‌رتبه	▪ برگزاری برنامه های بازدید و سمینارهای ملی و بین المللی برای تصمیم سازان و سیاست	همکار:
و تصمیم سازان	▪ آگاهی رسانی به مقامات عالی رتبه مملکتی از خواسته های عمومی در زمینه حفاظت کیفیت	▪ استانداردها و فرمانداریهای مرتبط
عمده	▪ منابع آب	▪ کلیه ارگانهای ذینفع
	▪ تهیه مواد آموزشی برای ارتقاء آگاهی تصمیم سازان و سیاست گذاران عمده درمورد مسائل مهم	▪ سازمانهای مردم نهاد
	▪ تهیه گزارش خلاصه مستند از وضعیت کنونی تالاب (شامل ارزش، اهمیت، حساسیت هاو تهدیدها) با تاکید بر نقش تصمیم گیرها در عملکرد تالاب برای ارائه به مدیران و تصمیم گیران	▪ رسانه های جمعی
	▪ ارزیابی سطح آگاهی کارشناسان، مدیران و تصمیم گیران محلی و استانی و ملی از ارزشها، تهدیدها	مسئول:
	و نیازهای تالاب	اداره محیط زیست
آگاهی	▪ تهیه برنامه برای ارتقای آگاهی در بین مخاطبان مرتبط با تالاب	با همکاری:
کارشناسان	▪ تهیه و توزیع گزارش، کتابچه، بروشور، و نشریه برای معرفی تالاب، مشخصات اصلی و کلیدی،	اداره کل حفاظت محیط زیست
ادارات محلی و	ارزشها و تهدیدها و نیازهای مدیریت تالاب، برگزاری کارگاه برای بحث و تبادل نظر و نیز معرفی تالاب	اداره کل منابع طبیعی /استانداری
استانی	به کارشناسان کلیدی از نهادهای مختلف ذیربط و نیز دانشگاهها، دعوت از کارشناسان کلیدی و	اداره جهاد کشاورزی
	مدیران ذیربط و اساتید دانشگاههای استان برای بازدیدکوتاه و آشنائی به تالاب در مناسبتهای	اداره کل میراث فرهنگی و گردشگری
	مختلف، برقراری یک وب سایت برای ارائه اطلاعات در مورد تالاب، مشخصات فیزیکی، عملکردها،	رسانه های جمعی /رسانه های استانی و

محل دعوت و پشتیبانی از دانشجویان دانشگاهها برای انجام تحقیقات بر روی موضوعات مختلف مرتبط با تالاب کمیته های محلی / طرح حفاظت از تالاب	ارزشها، تهدیدات و نیازهای مدیریتی و غیره مشارکت و تقویت سازمان های مردم نهاد و جوامع محلی ارائه آموزش به سازمان های مردم نهاد در سایت های نمونه برگزاری دوره های آموزش مشارکت های مردمی برای کارکنان سازمان محیط زیست حمایت از فعالیت های ترویجی و آموزشی در سازمانهای سه گانه (محیط زیست، آب منطقه ای و جهادکشاورزی) و جستجوی راهکارهای مناسب برای ایجاد سازمان / مرکز مدیریت مشارکتی حوضه آبریز استفاده از روستاییان تحصیل کرده (فارغ التحصیلان دانشگاه) و توانمند کردن آن ها جهت انجام فعالیت های آگاهی رسانی و ترویجی ارزیابی سطح آگاهی مردم محلی و خلا های موجود در دانش آنها نسبت به ارزشها و تهدیدات مرتبط با تالاب تهیه و اجرای برنامه برای ارتقای آگاهی برگزاری جشنواره های سالانه در مورد تالاب تهیه اطلاعات برای رسانه های ملی و محلی تدارک بروشور، جزوه، کتابچه و فیلم های ساده آموزشی و ارائه آموزشهای چهره به چهره و ترویجی به مردم محلی در زمینه حساسیت های تالاب و شیوه های کاهش تهدیدها آموزش اهمیت و نقش تالاب به دانش آموزان دبستانی و دبیرستانی از طریق ارائه جزوه های آموزشی
مسئول: ادارات کل حفاظت محیط زیست همکار: سازمانهای مردم نهاد جوامع محلی و NGOها مروجین کشاورزی شرکتهای آب منطقه ای سازمانهای جهاد کشاورزی کمیته های روستایی اداره کل شیلات / اداره کل منابع طبیعی اداره تعاون روستایی اداره کل میراث فرهنگی و گردشگری رسانه های جمعی سازمان آموزش و پرورش شورای اسلامی روستایی / طرح حفاظت از تالاب ها	مشارکت و تقویت سازمان های مردم نهاد و جوامع محلی ارائه آموزش به سازمان های مردم نهاد در سایت های نمونه برگزاری دوره های آموزش مشارکت های مردمی برای کارکنان سازمان محیط زیست حمایت از فعالیت های ترویجی و آموزشی در سازمانهای سه گانه (محیط زیست، آب منطقه ای و جهادکشاورزی) و جستجوی راهکارهای مناسب برای ایجاد سازمان / مرکز مدیریت مشارکتی حوضه آبریز استفاده از روستاییان تحصیل کرده (فارغ التحصیلان دانشگاه) و توانمند کردن آن ها جهت انجام فعالیت های آگاهی رسانی و ترویجی ارزیابی سطح آگاهی مردم محلی و خلا های موجود در دانش آنها نسبت به ارزشها و تهدیدات مرتبط با تالاب تهیه و اجرای برنامه برای ارتقای آگاهی برگزاری جشنواره های سالانه در مورد تالاب تهیه اطلاعات برای رسانه های ملی و محلی تدارک بروشور، جزوه، کتابچه و فیلم های ساده آموزشی و ارائه آموزشهای چهره به چهره و ترویجی به مردم محلی در زمینه حساسیت های تالاب و شیوه های کاهش تهدیدها آموزش اهمیت و نقش تالاب به دانش آموزان دبستانی و دبیرستانی از طریق ارائه جزوه های آموزشی
مسئول: ادارات کل حفاظت محیط زیست همکار: سازمانهای مردم نهاد رسانه های جمعی گروه های مذهبی سازمانهای آموزش و پرورش شرکتهای آب منطقه ای سازمانهای جهاد کشاورزی اداره کل میراث فرهنگی و گردشگری دانشگاهها شورای اسلامی روستایی طرح حفاظت از تالاب	انجام فعالیت های گسترده آگاهی رسانی از طریق رسانه های جمعی به ویژه فیلم، اخبار، بولتن، برنامه های رادیویی، تبلیغات تلویزیونی و سخنرانی ها ارائه آموزشهای مناسب در دروس در رابطه با، اهمیت، ارزش، تهدیدها و روشهای حفاظت از تالاب اجرای برنامه و تدارک منابع آموزشی برای ارتقای آگاهی معلمان بمنظور آموزش به دانش آموزان برگزاری گردشها و بازدیدهای علمی برای دانش آموزان ایجاد مراکز بازدید برای افزایش آگاهی های زیست محیطی عموم مردم در استان و تهیه مواد آموزشی مناسب تهیه تابلوهای تبلیغاتی درمورد تالاب ایجاد وب سایت برای تالاب تهیه برنامه و تبلیغ در مورد ویژگی های تالاب برای جلب طبیعت گردان ارسال پوسترهایی در مورد تالاب به هتل های شهرهای اطراف تهیه برنامه های آموزشی برای آگاهی رسانی عمومی (در سطح استان) برای پخش از رسانه های عمومی ارتقا تسهیلات گردشگران و حضور مترجمان در تالاب

آگاهی مردم محلی

ارتقا آگاهی عمومی

لذا هرگاه مدیران و سیاستگذاران، مردم محلی و همچنین افکار عمومی از ارزش‌ها، تهدیدها و حساسیت‌های تالاب مطلع بوده و به نقش خود در پایدار سازی عملکرد تالاب آگاه باشند، بطور مؤثرتری در مدیریت آن همکاری و مشارکت خواهند کرد. بر این اساس افزایش آگاهی‌های عمومی برای پایدارسازی و مدیریت تالاب کانی برازان ضروری بوده است.

➤ تهدید کمیت و کیفیت آب (با تأکید بر تغذیه گرایی)

کیفیت و کمیت منابع آب تالاب احتمالاً مهمترین عاملی است که بر پایداری عملکرد اقتصادی و اکولوژیکی آن تأثیر می‌گذارد. در این زمینه مدیریت منابع آب، یکی از حساس ترین و در عین حال پیچیده-ترین اشکال مدیریت منابع و تولید است و از طرفی تصدی گری منابع آب به عنوان ارزشمندترین منبع طبیعی حوزه‌های آبخیز با دخیل نمودن بهره‌برداران محلی منابع آب، جهت مدیریت مشارکتی منابع آب یکی از ضروریات برنامه امنیت آب محسوب می‌شود. در مدیریت منابع آب دو سیستم انسانی و محیطی دخیل هستند. بر این اساس از چندین دهه گذشته، ابعاد انسانی در مدیریت منابع آب مورد تأکید قرار گرفته است. به طوری که رویکرد تصدی گری امروزه به دنبال آن مدیریت مشارکتی منابع آب مطرح شده است (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۳).

در مکانسیم و استراتژی‌های تصدی‌گری موفق منابع آب در سطح محلی، مجموعه‌های مختلفی دخالت دارند که دولت و نهادهای دولتی مرتبط با حوزه مدیریت منابع آب و اجتماع محلی را در بر می‌گیرند. بنابراین یکی از اجزای اساسی در تصدی‌گری منابع آب در سطح محلی، بهره‌برداران محلی از منابع آب هستند که برای شکل‌گیری سیستم مدیریت مشارکتی منابع آب، رابطه دوسویه و تعاملی بین نهادهای دولتی و بهره‌برداران محلی امری ضروری است.

لذا در راستای تهدید کاهش کمیت و کیفیت آب تالاب، اقدامات اولویت دار و نقش ذینفعان در حفاظت آن در جدول ۲-۳ نشان داده شده است.

جدول ۲-۳- تأمین آب کافی با کیفیت برای تالاب

هدف	اقدامات مهم	نهاد مسئول و نهاد همکار
تضمین تأمین آب کافی	- تدوین یک برنامه مدیریت جامع مورد توافق همه ذینفعان برای منابع آبی حوضه آبریز - تدوین برنامه کلان توسعه منابع آب و زمین حوضه آبریز بر اساس رویکرد اکوسیستمی - تعیین یک دامنه مورد توافق برای نوسانات سطح آب تالاب - بررسی برای تعیین حداقل نیاز آبی تالاب - برنامه ریزی و اقدام جهت تامین حداقل نیاز آبی محاسبه شده تالاب جهت حفظ تراز آبی اکولوژیک - بررسی امکان انتقال آب از حوضه های مجاور و ارزیابی اثرات زیست محیطی آن - حمایت و پیگیری برای انجام مطالعات هیدروگرافی تالاب - امکان سنجی اقدامات کاهش میزان تبخیر از تالاب و ارزیابی اثرات زیست محیطی آن - بررسی، شناسایی و کنترل برداشتهای غیر مجاز در حوضه بالا دست - بازنگری طرحهای توسعه در حوضه بالادست با در نظر گرفتن نیازهای تالاب	مسئول : - شرکتهای آب منطقه ای - سازمان جهاد کشاورزی
	- تجهیز ایستگاههای اندازه گیری تغییرات آب و پایش روند تامین نیازهای آبی تالاب - تامین پشتوانه قانونی برای تامین نیاز آبی تالاب - الزامی کردن انجام مطالعات ارزیابی اثرات محیط زیستی برای کلیه طرحهایی که در سطح حوضه آبریز	همکار: - اداره کل حفاظت محیط زیست - اداره کل هواشناسی - فرمانداری - جوامع محلی (ماهیگیران، نی - چینان، شکارچیان) - دانشگاه - مراجع قضائی - سازمان تجارت و بازرگانی و صنایع و معادن
	- برنامه ریزی می شود. - جلوگیری از برداشت غیر مجاز از منابع آب تالاب - بازسازی و ارتقای تجهیزات اندازه گیری تغییرات سطح آب تالاب - کنترل حجم آب برداشت شده از چاهها - آموزش کشاورزان برای ارتقای راندمان آبیاری مزارع - جلوگیری از حفر و تجهیز چاههای جدید قبل از اینکه از امکان تامین منابع آب تالاب اطمینان حاصل نشده است	
	- بررسی امکان و توجیه پذیری فنی واکولوژیکی برای انحراف آب از حوضه های مجاور - تدوین برنامه و تقویت شبکه پایش کمی و کیفی آب تالاب و رودخانه های اصلی حوضه - حمایت و پیگیری برای اجرای برنامه های آبخیزداری و کاهش فرسایش - تدوین و اجرای برنامه هایی آموزشی -ترویجی برای بهینه سازی مدیریت آب مزارع (افزایش راندمان آب کشاورزی)	
	- حمایت از اجرای تحویل حجمی آب به مزارع - حمایت از توسعه سیستمهای کارآمدتر استفاده از آب (قطر های، بارانی و)... - حمایت از قیمتگذاری منطقی آب برای کشاورزی - معرفی کشت گونه های زراعی با نیاز آبی کمتر - جلوگیری از بهره برداری غیرمجاز از آب های سطحی و زیرزمینی - رعایت الگوی کشت مناسب (برقراری مکانیزم های تشویقی اعطا وام برای اصلاح الگوی کشت) - اجرای برنامه های پایش و حمایتی در برابر خشکسالی	

-
- تدوین برنامه های مناسب برای بهینه سازی استفاده از مواد شیمیایی کشاورزی در مزارع در سطح حوضه آبریز(با تاکید بر اولویت اجرای برنامه در محدوده اکولوژیک)
 - تدوین برنامه هایی برای کنترل تخلیه پسابهای صنعتی به داخل منابع آب حوضه آبریز
 - بررسی سالانه حجم مواد شیمیایی، مواد غذایی، فلزات سنگین و سایر آلاینده ها وارد شده به تالاب و شناسائی منابع آب
 - اداره کل حفاظت محیط زیست و سازمان جهاد کشاورزی
 - کنترل مصرف مواد شیمیایی در مزارع مجاور تالاب و مدیریت مصرف سموم و کودهای شیمیایی با همکاری:
 - پایش منظم و پیوسته کیفیت آب تالاب
 - پایش منظم و پیوسته کیفیت آب چشمه ها و چاهها در منطقه تالاب
 - تعیین آستانه های مجاز کیفیت آب تالاب
 - تضمین کیفیت
 - تعیین نوار اراضی زراعی حایل در پیرامون تالاب
 - آب
 - کنترل قایق های موتوری از بابت نشت مواد نفتی و روغنی
 - ارتقای آگاهی کشاورزان نسبت به اثرات استفاده از مواد شیمیایی در تخریب کیفیت آب تالاب
 - مناسب جهت
 - بررسی اثرات فاضلاب های روستائی در تخریب کیفیت آب تالاب
 - پایدارسازی
 - اجرای طرح های آبخیزداری در حوضه آبخیز تالاب (با شیوه های بیولوژیک به جای روشهای فیزیکی) ▪ رسانه های جمعی
 - تالاب
 - چون سدهای سیمانی
 - توسعه زراعت ارگانیک
 - ساماندهی ورود زهکش زمین های کشاورزی به تالاب
 - مدیریت پسابهای صنعتی و خانگی در حوضه آبریز تالاب(ارتقا تکنولوژیک صنایع همچون راه اندازی ▪ مراجع قضائی
 - سیستم های تصفیه کننده)
 - تعیین ایستگاه های پایش آلودگی آب در رودخانه های منتهی به تالاب
 - اجرای طرح های پالایش خاک (به عنوان مثال گیاه پالایی)
-

➤ تهدید از بین رفتن گونه‌های مهم گیاهی، صید و شکار غیرمجاز گونه‌های نادر جانوری

در راستای کاهش تهدید از بین رفتن گونه‌های مهم گیاهی، صید و شکار غیرمجاز گونه‌های نادر جانوری، انجام اقدامات بهبود و احیای تنوع زیستی تالاب از طریق حفاظت از زیستگاه‌ها و گونه‌های تالابی و ارتقای کارکردهای اکولوژیکی زیستگاه‌ها می‌تواند راهگشا باشد. برای این منظور لازم است، مهمترین عوامل تهدید کننده تالاب به دقت شناسایی شده و به طور مناسبی بر اساس نقش دینفعان، کنترل و مدیریت شوند. مسایل اولویت دار مدیریتی در این زمینه در رابطه با تالاب کانی برازان، عبارتند از:

➤ تغییرات کاربری و تخریب زیستگاه‌های تالابی

➤ شکار بی رویه و کنترل نشده

در ادامه در جدول ۲-۴ به بیان اقدامات لازم در جهت حفظ تنوع زیستی و دینفعان مرتبط پرداخته می‌شود.

جدول ۲-۴ - حفاظت از تنوع زیستی تالاب

هدف	اقدامات مهم	نهاد مسئول و نهاد همکار
از بین رفتن گونه‌های مهم گیاهی	انجام مطالعات وضعیت موجود با هدف اولویت بندی تالاب از نظر تنوع زیستی	مسئول: ادارات کل حفاظت محیط زیست ادارات کل منابع طبیعی همکار: سازمانهای شیلات جوامع محلی (ماهیگیران، شکارچیان، برداشت کنندگان نی و غیره) سازمانهای مردم نهاد دانشگاهها
	برگزاری کارگاه در ارتباط با حفظ تنوع زیستی	
	شناسایی گونه های شاخص تنوع زیستی و انجام طرحهای بمنظور احیای زیستگاه	
	تولید و نگهداری اطلاعات از زیستگاه های آسیب دیده	
	شناسایی عوامل اختلال زا و جلوگیری از ایجاد و توسعه آنها	
	فرهنگ سازی و آموزش آسیب های ناشی از اختلال در زیستگاه ها و شیوه های کاهش آسیب	
	بررسی شیوه های بازسازی زیستگاه های آسیب دیده	
	برنامه ریزی و اجرای برنامه های بازسازی زیستگاه های آسیب دیده	
	مدیریت مشارکتی به منظور حفاظت از مناطق دست نخورده و بهره برداری خردمندانه از پوشش گیاهی تالاب	
	احیاء رویشگاه های تخریب شده	
صید و شکار غیرمجاز گونه های نادر جانوری	اصلاح فرایند لایروبی فعلی که با قطع درختان گز همراه است	مسئول: اداره کل حفاظت محیط زیست اداره کل شیلات استان همکار:
	تهیه نقشه دقیق پوشش گیاهی منطقه	
	تعیین ظرفیت ایمن چرای دام و برداشت جوامع گیاهی تالاب	
	زون بندی مناطق مناسب و مجاز برای چرای دام و برداشت نی	
	فرهنگ سازی و آموزش شکارچیان محلی در جهت کاهش شکار بی رویه	
	اعمال کنترل و جریمه برای شکارهای غیرقانونی	
	ایجاد فرصت های اقتصادی جایگزین برای شکارچیان	
	استمداد و استفاده از مردم محلی برای کنترل شکارهای غیرقانونی	
	ناحیه بندی تالاب بر حسب زیستگاه‌ها/فعالیت های انسانی/ تقویت اجرای قوانین	

- حفاظت زیستگاه‌های زاد آوری (شامل محدود نمودن مناطق چرا به صورت نمونه)
- جلو گیری از شکار غیرمجاز/ کاهش مزاحمت و اختلاف ناشی از عبور و مرور قایق‌ها
- ارتقا و گسترش برنامه های پایش (مثلا شمارش پرندگان و حلقه گذاری...)
- شناسایی دیگر تهدید ها و مخاطرات برای شمول در برنامه پایش/ اجرای برنامه پایش زیستگاه‌ها
- ارتقای آگاهی مردم محلی نسبت به حساسیت گونه ها و تدوین راهنماهای مدیریت
- بررسی و ارزیابی وضعیت ماهیان بومی
- کنترل صید ماهی (بوژه در فصل تخم ریزی)/کنترل ریختن لارو ماهی های غیر بومی
- تهیه و اجرای طرح برای احیای ذخایر ماهی تالاب
- ممنوع کردن صید ماهی برای یک دوره معین برای تقویت ذخایر ماهی تالاب
- شناسایی و معرفی زمینه های جایگزین درآمد زایی برای ماهیگیران
- بررسی بیولوژی گونه های ماهیان بومی و تعامل آنها با گونه های معرفی شده
- بررسی اثرات کیفیت آب، عمق آب، حرکت قایقها، بر روند رشد و تولید ماهیان
- ایجاد بانک ژن/ ایجاد بانک اطلاعات
- ارتقای آگاهی ماهیگیران محلی نسبت به حساسیت منابع آبزیان تالاب/تقویت اجرای قوانین
- مراجع قضایی
- نهادهای تعاونی
- جوامع محلی (ماهیگیران، نی چینان، شکارچیان)
- سازمانهای مردم نهاد و NGOها
- دانشگاهها
- اداره کل میراث فرهنگی و گردشگری
- رسانه های جمعی
- رسانه های استانی و محلی

لذا با توجه به مبانی برنامه‌ریزی استراتژیک و ساختار سازمانی، استفاده از روش‌های نوین مدیریت و رویکردهای مؤثر در این زمینه استفاده از کارشناسان و نیروهای متخصص در زمینه بازتولید مفاهیم اساسی روش‌های تدوین برنامه و اصلاح ساختار سازمانی ضرورت دارد.

سازمان محیط زیست می‌بایست با ارتباط مستمر با دانشگاهها و واحدهای علمی به منظور برنامه ریزی در حوزه تنوع زیست محیطی به همکاری بپردازد و با این مراکز تعامل داشته باشد.

حوزه حفاظت از تنوع زیستی می‌تواند با کمک پارک‌های علم و فناوری، برنامه‌ریزی‌های منسجم‌تر داشته و به شناخت نیازها و تدوین اولویت های پژوهشی و تحقیقاتی، ارتقاء مشارکت فرد و جامعه و ارتقاء همکاری‌های بین‌المللی بپردازد. در این راستا، استفاده از بانک اطلاعات به منظور تضمین شفافیت و پاسخگویی به سازمانهای مردم نهاد و رسانه های گروهی و اطلاع عموم مردم از برنامه ها و نیز پایبندی مدیران دستگاه های دولتی به قوانینی که در آنها واگذاری و مشارکت دادن سازمان های خصوصی و غیره اشاره شده، ضروری است. البته سیاستها و استراتژی‌های شفاف و روشن، نقش تعیین کننده ای در هدایت منابع به سمت اولویتها و تصمیم‌گیری‌های اثربخش دارد. در این باره از سازمان های دولتی همچون دستگاه های قانونگذاری و نظارتی مانند مجلس شورای اسلامی و قوه قضاییه نیز انتظار می رود هر یک رسالت خویش را ایفا نمایند.

➤ تهدید خشک شدن تالاب گروس در اثر تخصیص آب به دریاچه ارومیه

بر اساس ماده ۴-۱ قانون کنوانسیون مربوط به تالاب‌های بین‌المللی و تالاب‌های زیستگاه پرندگان آبی مصوب ۱۳۵۲، هرگاه یکی از طرف‌های متعاقد در مواردی که منافع ملی او فوراً ایجاب می‌کند تالابی را که در فهرست درج شده است حذف نماید و یا وسعت آن راکاهش دهد مکلف است تا حد امکان کمبود حاصله در این تالاب‌ها را جبران و بالاخص قرق‌های طبیعی دیگری را به میزانی معادل با محل زیست قبلی برای پرندگان آبی و حمایت از آنها در همان منطقه یا در محل دیگر ایجاد نماید.

اگرچه تالاب گروس در فهرست لیست تالاب‌های ثبت شده در کنوانسیون رامسر نمی‌باشد، با این حال با توجه به اینکه خشک شدن و نابودی تالاب مذکور به عنوان تهدیدی برای تالاب کانی برازان می‌باشد، لذا لازم است جهت جلوگیری و مقابله با تهدید موجود، اقدامات پیشگیرانه و بازدارنده‌ای در این خصوص صورت پذیرد که در جدول ۲-۵ به شرح برخی از آن‌ها پرداخته شده است. در این زمینه علاوه بر این که به بازنگری در روش‌های دیگری برای تأمین آب دریاچه ارومیه اشاره شده، بلکه اقدامات لازم جهت بازسازی تالاب گروس نیز بیان شده است.

جدول ۲-۵- جلوگیری از خشک شدن گروس

جامعه هدف	اقدامات مهم	نهاد مسئول و نهاد همکار
تالاب گروس	- تعیین حداقل نیازهای آبی تالاب برای حفاظت کارکردهای اکولوژیکی و خدمات اکوسیستمی - تقویت سیستم مدیریت تالاب و ارتقای سطح حفاظت تالاب با روشهای مشارکتی - تدوین یک برنامه مدیریت جامع مورد توافق همه ذینفعان برای منابع آبی حوضه آبریز - بررسی امکان انتقال آب از حوضه های مجاور و ارزیابی اثرات زیست محیطی آن - حمایت و پیگیری برای انجام مطالعات هیدروگرافی تالاب - بررسی، شناسایی و کنترل برداشتهای غیر مجاز در حوضه بالا دست - بازنگری طرحهای توسعه در حوضه بالادست با در نظر گرفتن نیازهای تالاب - مدیریت و بهسازی مصرف آب در حوضه بالادست رودخانه ورودی (اصلاح الگوی کشت و افزایش راندمان آبیاری) - تجهیز ایستگاههای اندازه گیری تغییرات آب و پایش روند تامین نیازهای آبی تالاب - تامین پشتوانه قانونی برای تامین نیاز آبی تالاب - الزامی کردن انجام مطالعات ارزیابی اثرات محیط زیستی برای کلیه طرحهایی که در سطح حوضه آبریز - برنامه ریزی می شود. - بررسی امکان و توجیه پذیری فنی واکولوژیکی برای انحراف آب از حوضه های مجاور	مسئول: - شرکتهای آب منطقه ای - ادارات کل منابع طبیعی همکار: - سازمانهای جهاد کشاورزی - ادارات کل حفاظت محیط زیست - جوامع محلی - سازمانهای مردم نهاد
دریاچه ارومیه	- تهیه نقشه حریم دریاچه و تالابهای اقماری و علامتگذاری حدود آنها - ایجاد نوارهای حایل در اراضی زراعی حاشیه تالابها و تدوین دستورالعمل های بهره برداری در این همکار: - اراضی - تدوین برنامه کلان توسعه منابع آب و زمین حوضه آبریز بر اساس رویکرد اکوسیستمی - امکان سنجی امکان انتقال آب از حوضه های مجاور و ارزیابی اثرات زیست محیطی آن - جلوگیری از تغییر غیرقانونی کاربری اراضی منابع طبیعی حوضه - تدوین برنامه و تقویت شبکه پایش کمی و کیفی آب دریاچه و تالابهای آن و رودخانه های اصلی زیست حوضه	مسئول: - شرکتهای آب منطقه ای همکار: - سازمانهای جهاد کشاورزی - ادارات کل منابع طبیعی - ادارات کل حفاظت محیط زیست

➤ تهدید تصرف و تغییر کاربری حریم تالاب

از دیگر مشکلات شناسایی شده در منطقه تالاب، توسعه زمین‌های کشاورزی و عدم توجه به حریم تالاب در انجام کاربری‌های مختلف می‌باشد که تخریب شدید زیستگاه‌های منطقه را در پی داشته است. این مسأله ممکن است باعث اختلافات و مناقشاتی که میان برخی از روستائیان و اداره حفاظت محیط زیست بر سر مرز بین زمینهای کشاورزی و تالاب به وجود آید و در نتیجه بر پایداری مدیریت تالاب تأثیر گذارد. لذا این امر نیازمند بازنگری سوابق و اسناد موجود در کاربری و مالکیت اراضی و شناسایی، نقشه-برداری و علامت‌گذاری محدوده طبیعی تالاب می‌باشد.

به منظور بهبود کیفیت آب تالاب، مناظر طبیعی و جلب رضایت بازدید کنندگان از تالاب لازم است تا نواری از اراضی در حاشیه تالاب بعنوان حایل، مورد توجه قرار گیرد. موقعیت و محدوده این اراضی باید به دقت انتخاب و اقدامات مجاز در آن تعریف شود. در شناسایی و معرفی اقدامات مجاز باید به مسیرهای عبور و مرور و دسترسی، مناطق تفریحی و اطراق گردشگران و چگونگی استفاده از مواد شیمیایی کشاورزی باید به دقت مورد توجه قرار گیرند. به علاوه، روش‌های کنترل چرای دام و جلوگیری از فرسایش خاک نیز باید مورد توجه باشد.

لذا با توجه به اهمیت موضوع و به منظور کنترل کاربری‌های ناسازگار و با هدف انجام بهره برداری پایدار لازم است توسط ذینفعان مستقیم و غیر مستقیم اقدامات متعددی که برخی از آن‌ها در جدول ۲-۶ ارائه شده، انجام شود.

جدول ۲-۶- مدیریت کاربری اراضی

جامعه هدف	اقدامات مهم	نهاد مسئول و نهاد همکار
تبدیل کاربری زیستگاه های تالاب برای سایر استفاده‌ها	تهیه نقشه طبقه بندی و زون بندی تالاب	مسئول:
	تهیه نقشه کاربری اراضی تالابی در شرایط کنونی	اداره کل حفاظت محیط زیست
	تدوین دستورالعمل الزام آور منطقه ای برای جلوگیری از تغییر کاربری اراضی عرصه تالابی	سازمان آب و برق
	پایش منظم منطقه ی تالابی برای اقداماتی که منجر به تغییر کاربری میشود	اداره کل منابع طبیعی
	مشخص کردن مستثنیات برای تغییر کاربری اراضی تالابی	سازمان جهاد کشاورزی
	مشارکت دادن مردم محلی در کنترل تغییرات کاربری اراضی	
	تعیین حریم و علامت گذاری محدوده تالاب	همکار:
	تهیه نقشه از بسترهای نی تالاب و بررسی روند تحولات آن در سالهای قبل	مراجع قضایی
	تقویت اجرای قوانین	اداره کل حفاظت محیط زیست
	ارتقای آگاهی مردم محلی نسبت به چگونگی حفاظت از بستر های نی (از جمله اثرات نی سوزی)	بانک کشاورزی و نهادهای مالی
	تهیه نقشه مالکیت اراضی در محدوده طبیعی تالاب	

▪ بررسی و حل مناقشات موجود بر سر اراضی در محدوده تالاب	▪ جامعه محلی
▪ کنترل و جلوگیری از تغییر غیرمجاز کاربری اراضی پیرامون تالاب	▪ شرکت آب منطقه ای
▪ یافتن راه کار هایی برای توسعه بسترهای نی	▪ فرمانداری
▪ آزادسازی حریم و بستر رودخانه ها و مسیل	▪ سازمانهای مردم نهاد
▪ جلوگیری از توسعه اراضی کشاورزی در محدوده تالاب	▪ دانشگاه ها
▪ تعیین تکلیف کاربریهای غیر مجاز	▪ رسانه های استانی و محلی
▪ نظارت بر استقرار کاربری اراضی در حریم رودخانه ها	
▪ بازپس گیری تصرفات عدوانی	
▪ افزایش اختیارات نظارتی محیط زیست از طریق ارتقا درجه حفاظتی	

۲-۲ بررسی تمایل به پرداخت ذینفعان مختلف برای حفظ و اصلاح خدمات اکوسیستم (خریداران خدمات)

نقش مؤثر منابع محیطی در توسعه پایدار و حفظ اکوسیستم‌های طبیعی سبب شده تا در چند سال اخیر، توجه اقتصاددانان به نقش‌های غیر بازاری این منابع متمرکز شود. در واقع با توجه به اینکه منابع محیطی بیش از آنکه منافع مستقیم اقتصادی داشته باشد، دارای منافع غیر مستقیم بیشماری است. عدم درک صحیح از کارکردها و خدمات تولید شده توسط این منابع خطری جدی برای جامعه محسوب می‌شود. در واقع عدم آگاهی نسبت به ارزش خدمات ارائه شده از سوی منابع محیطی از جمله اثرات محیط زیستی و اجتماعی، موجب نادیده گرفته شدن و در نهایت تخریب آنها می‌شود. با تخریب و از بین رفتن منابع محیطی کیفیت و کمیت خدماتی که از طریق آنها نصیب جامعه می‌شود، تقلیل می‌یابد. از این رو، محاسبه ارزش وجودی منابع طبیعی و اطلاع از میزان منافع که با تخریب منابع محیطی از دسترس جامعه خارج می‌شود بسیار با اهمیت است، زیرا این امر انگیزه حفاظت از آنها را در جامعه افزایش می‌دهد و منجر به ایجاد تمایل به پرداخت برای حفاظت از منابع محیطی می‌شود (سلامی و رفیعی، ۱۳۹۰). در این میان تالاب‌ها، یکی از منابع با ارزش محیطی است که نقش مهمی در حفظ حیات و بقای بشر و گونه‌های جانوری و گیاهی ایفا می‌کند.

به عبارت دیگر اکوسیستم تالاب، کالاهای و خدمات بسیاری فراهم می‌کند که به رفاه انسان کمک می‌کند؛ حتی اگر این کالاهای و خدمات الزاماً در بازار قیمتی نداشته باشند. از جمله فواید تالاب‌ها می‌توان به تولید فراورده‌های طبیعی مانند چوب، پیت، میوه، گیاهان دارویی، آبزیان، نی، زیستگاه حیات وحش، بانک ژن و تنوع زیستی، تعدیل آب و هوا، تغذیه و تخلیه آبهای زیرزمینی، تنظیم جریان آب، جلوگیری از نفوذ آب شور، جلوگیری از فرسایش خاک، حفظ و نگهداری رسوبات و مواد غذایی، صدور بیوماس، خاصیت خود پالایی و پاکسازی مواد سمی، تفرج و توریسم اشاره نمود (خلیلیان و همکاران، ۱۳۹۰).

هنگامیکه استفاده کنندگان از منابع، مایل باشند تا در مقابل استفاده از آنها بهایی را پرداخت کنند، منابع دارای ارزش اقتصادی هستند. این امر حاکی از آن است که وقتی منابع کمیابند، دارای ارزش اقتصادی هستند. بر این اساس، ارزش اقتصادی عبارت است از حداکثر مقداری که یک فرد تمایل دارد از بقیه کالاهای و خدمات صرفنظر کند تا مقداری از کالا، خدمات و یا موقعیت خاصی را به دست آورد. واحدهای ارزش که براساس قابلیت جانشینی کالاهای تعریف می‌شوند را می‌توان برای یک تغییر به دو صورت میل به پرداخت افراد برای تغییر سودمند و یا میل به پذیرش جبران خسارت معکوس بیان نمود (سام دلیری و همکاران، ۱۳۹۲).

لذا با توجه به اهمیت آشکار کردن ترجیحات ذینفعان برای حفاظت از تالاب کانی برازان، در این بخش ضمن بررسی تمایلات فکری ذینفعان به مشارکت در حفاظت از خدمات تالاب و اصلاح خدمات اکوسیستم، به تعیین عوامل مؤثر بر تمایل به پرداخت برای حفاظت از تالاب پرداخته می‌شود.

لذا اطلاعات مورد نیاز برای پاسخگویی به این سوال که چه عواملی بر تمایل به پرداخت ذینفعان در حفاظت از تالاب اثرگذار است، از طریق تکمیل پرسشنامه و مصاحبه حضوری به دست آمده است. بدین منظور یک پرسشنامه برای مصاحبه و درک نگرش‌های حفاظتی از تالاب برای تعیین ارزش حفاظتی تالاب کانی برازان توسط ساکنین، طراحی شده تا برای پاسخگویان اطلاعات صحیح و کافی را فراهم کرده باشد. این پرسشنامه شامل ۴ بخش بوده که بخش اول در برگیرنده وضعیت اجتماعی-اقتصادی افراد است. به طوریکه درمورد شغل، میزان تحصیلات، تعداد افراد خانواده، میزان درآمد و بسیاری از ویژگی‌های دیگر پاسخگویان تحقیق و جستجو می‌کند. در بخش دوم و سوم به ترتیب به بررسی تمایلات فکری ذینفعان به مشارکت در حفاظت از خدمات تالاب (خریداران خدمات) و همچنین بررسی تعامل جوامع انسانی و میزان علائق و وابستگی اعتقادی و روانی آنها به محیط زندگی در پیرامون پرداخته شده است. در بخش انتها نیز، با استفاده از پرسش‌های مطرح شده، میزان پذیرش و یا تقابل با جایگزینی خدمات تالاب در حوزه اجتماعی، مورد بررسی قرار می‌گیرد. لذا در این بخش به بررسی تمایل به پرداخت برای حفاظت و عوامل اثرگذار بر آن توسط ذینفعان، پرداخته می‌شود. در جدول ۲-۷ تمایلات فکری ذینفعان به مشارکت در حفاظت از خدمات تالاب و اصلاح خدمات اکوسیستم، بیان شده است.

جدول شماره ۲-۷ تمایلات فکری ذینفعان به مشارکت در حفاظت از خدمات تالاب و اصلاح خدمات اکوسیستم

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	گویه
۶	۰/۱۸۱	۰/۷۲۱	۳/۹۷	۲۴	۴۸	۲۷	۰	۰	اهمیت ارزش ها و کارکردهای تالاب
۳	۰/۱۵۲	۰/۶۶۶	۴/۳۸	۱۸	۴۱	۱۰	۰	۰	تمایل به دسترسی دایم به کارکردهای تالاب
۵	۰/۱۷۱	۰/۷۰۹	۴/۱۳	۳۲	۴۸	۱۹	۰	۰	انجام اقدامات حفاظتی برای حفظ تالاب
۴	۰/۱۶۰	۰/۶۹۲	۴/۳۰	۴۳	۴۳	۱۳	۰	۰	تمایل به مشارکت در طرح حفاظت از خدمات تالاب
۷	۰/۲۲۷	۰/۶۶۵	۲/۹۲	۰	۱۸	۵۵	۲۶	۰	تمایل به پرداخت جهت بهبود و اصلاح وضعیت فعلی
۸	۰/۲۳۴	۰/۶۶۶	۲/۸۴	۲۱	۶۷	۱۱	۰	۰	مؤثر بودن پرداخت هزینه جهت حفظ کارکردهای تالاب
۱	۰/۱۳۷	۰/۶۲	۴/۱۰	۴۵	۴۶	۸	۰	۰	حاضر به ترک کاربری فعلی جهت حفظ تالاب
۲	۰/۱۴۴	۰/۶۳۲	۴/۳۷	۶۹	۲۸	۲	۰	۰	اهمیت حفاظت از تالاب

مأخذ: یافته های تحقیق

بررسی نگرش ذینفعان به مشارکت در حفاظت از خدمات تالاب و اصلاح خدمات اکوسیستم نشان می دهد که مشارکت مردم منطقه در راستای بهبود وضعیت بهره برداری، حفاظت و احیاء تالاب تأثیر به سزایی دارد. چرا که تمایلات فکری بیانگر اهمیت کارکردها و ارزش های تالاب، حفاظت از تالاب و مشارکت جهت حفظ و بهبود آن می باشد.

بر اساس نتایج مشخص گردید که اهمیت حفاظت از تالاب و ترک کاربری فعلی برای حفظ تالاب و دسترسی دائم به آن، در نخستین اولویت ها قرار دارد. بنابراین خریداران خدمات تالاب معتقدند که در صورتی که فعالیت های فعلی ایشان به تالاب و پایداری آن آسیب می رساند حاضرند فعالیت های دیگری را جایگزین آن نمایند.

همچنین همانطور که مشاهده می‌شود، تمایل به پرداخت هزینه برای حفاظت از تالاب در آخرین اولویت‌ها قرار دارد. به عبارت دیگر بر اساس نظر خریداران خدمات، اگرچه پرداخت هزینه می‌تواند تاثیر مثبتی بر حفظ تالاب داشته باشد اما با توجه به عدم توانایی مالی مناسب، تمایل کمی برای پرداخت هزینه وجود دارد و یا میزان هزینه‌ای که می‌توانند پرداخت نمایند در حد کم و متوسط می‌باشد. بنابراین برای ذینفعان مورد بررسی نه تنها وجود تالاب و کارکردهای آن دارای اهمیت است، بلکه حاضر به مشارکت برای حفظ و بهبود آن از طریق تغییر کاربری فعلی نیز می‌باشند. به عبارت دیگر ترجیح می‌دهند به جای پرداخت برای حفاظت، مستقیماً اقدامات حفاظتی توسط جوامع محلی صورت پذیرد.

۲-۲-۱ تعیین میزان اثر و اولویت متغیرهای موثر بر تمایل به پرداخت برای خدمات

به منظور تعیین اثر متغیرهای مورد مطالعه بر میزان تمایل به پرداخت برای خدمات اکوسیستم، از تحلیل رگرسیونی چندگانه به روش توام استفاده شد. روش توام، روشی است که در آن تمامی متغیرها وارد معادله‌ی رگرسیون می‌شوند. بر این اساس در این تحقیق، هفت متغیر به عنوان متغیرهای مستقل و اثر گذار وارد معادله رگرسیونی شدند. متغیرهای مذکور که دارای همبستگی معنی‌داری با متغیر وابسته‌ی تحقیق (تمایل به پرداخت برای خدمات اکوسیستم) بودند شامل متغیرهای اهمیت حفظ ارزش‌ها و کارکردهای تالاب، درآمد، محدودیت‌ها (جسمی، اطلاعاتی، قوانین)، هزینه‌های خانواده، درجه پذیرش اجتماعی، وابستگی‌های معیشتی به تالاب عامل اقتصادی و دافعه اجتماعی بوده‌اند. مطابق جدول ۲-۸ میزان R^2 تحلیل رگرسیونی، ۰/۷۳۹ بدست آمد. این بیانگر آن است که متغیرهای وارد شده در تحلیل رگرسیون، در مجموع ۷۳/۹ درصد عوامل اثرگذار بر متغیر تمایل به پرداخت برای خدمات را تبیین می‌کنند. باتوجه به مقادیر بدست آمده برای β ، متغیرهای مستقل اهمیت حفظ ارزش‌ها و کارکردهای تالاب، درآمد، محدودیت‌ها (جسمی، اطلاعاتی، قوانین)، هزینه‌های خانواده، درجه پذیرش اجتماعی، وابستگی‌های معیشتی به تالاب عامل اقتصادی و دافعه اجتماعی به ترتیب بیشترین تاثیر را بر متغیر تمایل به پرداخت برای خدمات دارند.

جدول ۲-۸- ضرایب تعیین متغیرهای تاثیرگذار بر تمایل به پرداخت برای خدمات اکوسیستم

متغیر	b	beta	t	Sig.
عدد ثابت	۰/۴۲۵	-	۱/۶۲۸	۰/۱۰۷
F ₁ = اهمیت حفظ ارزش ها و کارکردهای تالاب	۰/۳۶۱	۰/۵۱۳	۸/۱۱۸	۰/۰۰۰
F ₂ = درآمد	۰/۱۱۷	۰/۴۱۸	۳/۵۶۳	۰/۰۰۱
F ₃ = محدودیت ها (جسمی، اطلاعاتی، قوانین)	۰/۱۸۶	۰/۳۶۳	۶/۲۳۰	۰/۰۰۰
F ₄ = هزینه های خانواده	-۰/۱۰۴	-۰/۳۱۵	-۲/۶۸۶	۰/۰۰۹
F ₅ = درجه پذیرش اجتماعی	۰/۱۲۰	۰/۲۳۲	۳/۸۰۲	۰/۰۰۰
F ₆ = وابستگی های معیشتی به تالاب	۰/۱۱۵	۰/۲۱۳	۳/۸۵۶	۰/۰۰۰
F ₇ = دافعه اجتماعی	۰/۰۷۵	۰/۱۲۷	۲/۲۳۷	۰/۰۲۸

$R^2 = ۰/۷۳۹$

مأخذ: نتایج تحقیق

همانطور که نتایج نشان داد، هر چه تالاب از دیدگاه افراد دارای اهمیت و ارزش بیشتری باشد و همچنین در کنار آن از سطح درآمد بالایی برخوردار باشند، تمایل به پرداخت افزایش خواهد داشت. به بیان دیگر اثرگذارترین عوامل در تمایل به پرداخت دو عامل مذکور می باشد. در مقابل تنها عامل بازدارنده در پرداخت برای خدمات اکوسیستم تالاب، هزینه خانوار می باشد. به عبارت دیگر با وجود ارزش و اهمیتی که برای تالاب وجود دارد، اما با توجه به عدم توانایی مالی مناسب، تمایل کمی برای پرداخت هزینه توسط افراد وجود دارد و یا میزان هزینه ای که می توانند پرداخت نمایند در حد کم و متوسط می باشد.

بنابراین بر اساس نتایج، در صورت رفع نیازهای اقتصادی بهره بردار و خانواده، وی تمایل و انگیزه زیادی برای پرداخت جهت مشارکت برای فعالیت های حفاظتی تالاب خواهد داشت.

لذا بر اساس نتایج مطالعه عوامل مؤثر بر تمایل به پرداخت برای خدمات اکوسیستم در تصویر ۱-۲ نشان داده شده است.

تصویر ۱-۲- عوامل موثر بر تمایل به پرداخت برای خدمات اکوسیستمی در حوضه تالاب کانی برازان

۳-۲ شناخت درجه نفوذ و اهمیت گروه‌های اثر گذار بر خدمات تالاب

این مرحله شامل سه بخش شناسایی، تعیین میزان اهمیت و قدرت ذی نفعان و سپس طبقه بندی آن‌ها در حوزه تالاب کانی برازان از دیدگاه کارشناسان، می باشد. نتایج بررسی به اختصار در جدول ۹-۲ ارائه شده است.

جدول ۹-۲- ذی نفعان تالاب و میزان اثر و فعالیت ها

ردیف	نام گروه ذینفع	محدوده اثر (مسئولیت ها و اقدامات قابل انجام)
۱	حفاظت محیط زیست	۱-حفاظت از مواهب طبیعی ۲-مدیریت تالاب ۳-مدیریت حفاظت و بهره برداری پایدار
۲	منابع طبیعی و آبخیزداری	۱-حفاظت از حریم تالاب ۲-جلوگیری از چرای بی رویه ۳-جلوگیری از برداشت بی رویه ۴-جلوگیری از واگذاری غیر اصولی و بهره برداری بی رویه از حریم تالاب (معادن)
۳	آب منطقه ای استان	۱-تامین حق آبه تالاب ۲-مدیریت زهکشی
۴	جهادکشاورزی استان و شیلات	۱-عدم واگذاری اراضی پیرامون تالاب به کارکردهای غیر اصولی ۲-رعایت الگوی کشت در حاشیه تالاب ۳-کنترل آلودگی سموم کشاورزی در تالاب
۵	فرمانداری مهاباد	۱-مدیریت- هماهنگی- نظارت ۲-حفظ و احیا
۶	آموزش و پرورش	۱-آگاهی رسانی ۲-آموزش ۳-گردش علمی(بازدید دانش آموزان)
۷	نیروی انتظامی	برقراری امنیت
۸	آژانس ها مسافرتی	۱-برگزاری تورهای گردشگری ۲-آگاهی رسانی ۳-معرفی مناطق و جاذبه های طبیعی
۹	صدا و سیما و مطبوعات	اطلاع رسانی
۱۰	دام پزشکی	کنترل بیماریهای حیات وحش- دام- طیور
۱۱	تشکل های زیست محیطی، خانه کشاورزی	۱-حفاظت ۲-حفظ و احیاء ۳-آگاهی رسانی- آموزش ۴-بهره برداری پایدار اصولی
۱۲	دهیاری جوامع محلی و شورای روستا	۱-اطلاع رسانی ۲-حفظ و نگهداری-حراست
۱۳	شورای اسلامی	امنیت در حیات وحش
۱۴	شبکه بهداشت استان	کنترل بیماریها، پالایش آلودگی ها
۱۵	جامعه روحانیت و دادگستری	۱-اطلاع رسانی و آموزش ۲-آگاهی رسانی۳-برقراری نظم و قانون

در این بخش نیز به بررسی دست اندرکاران کلیدی و همچنین میزان اهمیت و نفوذ یا قدرت آنها پرداخته شده است. دست اندرکاران کلیدی آنهایی هستند که دارای نفوذ قابل توجه هستند یا برای موفقیت طرح مهم می‌باشند.

نفوذ، به این موضوع اشاره دارد که یک دست اندرکار چقدر قوی است. همچنین مهم، به دست اندرکارانی اشاره دارد که مشکلاتشان، نیازهایشان و منافعشان برای طرح دارای اولویت است و برای موفقیت طرح این نوع دست اندرکاران می‌بایست به نحو مؤثری یاری شوند. جدول ۲-۱۰، بیانگر نتایج حاصل از بررسی دست-اندرکاران می‌باشد. بر اساس نتایج مشخص گردید در بین سازمان دولتی اداره محیط زیست شهرستان و اداره امور منابع آب شهرستان مهاباد بیشترین اهمیت و نفوذ را در ارتباط با تالاب کانی برازان دارند. به نظر می‌رسد دلیل این امر این است که اداره محیط زیست به علت متولی بودن در امر تالاب ها به لحاظ حفاظت و احیا تالاب ها و اداره امور آب به دلیل تامین حلقه محیط زیستی تالاب، این شرایط را بوجود آورده اند. نتایج تحقیق نشان داد که جوامع حاشیه تالاب کانی برازان با وجود اینکه دارای اهمیت بسیار زیادی می-باشند، نفوذ و قدرت کمی را ارتباط با تالاب کانی برازان دارند. از نکات برجسته ای که باید به آن توجه کرد این است که ارگان‌هایی همچون آموزش و پرورش و صدا و سیما با وجود اینکه اهمیت زیادی را ندارند اما دارای قدرت و نفوذ بالایی هستند و این امر در برنامه ریزی‌های مدیریتی تالاب کانی برازان می‌تواند مورد توجه قرار گیرد.

جدول ۲-۱۰ طبقه بندی دست اندرکاران برحسب نفوذ و اهمیت آنها

نام دست اندرکاران	میانگین اهمیت	میانگین نفوذ	درجه اهمیت	درجه نفوذ
اداره محیط زیست	۵	۵	خیلی زیاد	خیلی زیاد
جهاد کشاورزی	۴/۲۰	۲/۸۰	زیاد	متوسط
امور آب	۴/۲۳/	۴/۰۶	خیلی زیاد	خیلی زیاد
میراث فرهنگی	۴/۴	۳/۵	خیلی زیاد	زیاد
جوامع محلی	۴/۳۰	۲/۸۳	خیلی زیاد	کم
سازمان های مردم نهاد	۳/۴۶	۲/۸۰	متوسط	کم
بخش خصوصی	۳/۷۲	۲/۴۵	متوسط	کم
آب و فاضلاب	۲/۸۹	۲/۸۹	متوسط	متوسط
آموزش و پرورش	۲/۴۶	۳/۷۳	کم	متوسط
صدا و سیما	۳/۱۵	۴/۰۷	متوسط	زیاد

درجه بندی بر اساس میانگین (۱ تا ۵) و طیف مقابل می باشد : ۱ تا ۲- خیلی کم ۲ تا ۳- کم ۳ تا ۴- متوسط ۴ تا ۵- زیاد ۵ و بالاتر- خیلی زیاد

در این بخش به طبقه‌بندی مهمترین دست اندرکاران و ذینفعان اصلی تالاب کانی برازان بر اساس دولتی، خصوصی و مردمی بودن آنها پرداخته شده است. بر اساس جدول (۲-۱۱)، دست اندرکاران تالاب در پنج گروه؛ دولتی، خصوصی، سازمان های مردم نهاد، جوامع محلی و سایر دست اندرکاران قرار گرفتند.

جدول ۲-۱۱ طبقه بندی مهمترین دست اندرکاران

دست اندرکاران دولتی:	دست اندرکاران خصوصی:	دست اندرکاران سازمان های مردم نهاد:	دست اندرکاران جوامع محلی:	سایر دست اندرکاران
- اداره محیط زیست شهرستان مهاباد - جهاد کشاورزی شهرستان مهاباد - اداره امور منابع آب شهرستان مهاباد - اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی - آموزش و پرورش شهرستان مهاباد - آب و فاضلاب روستایی مهاباد - صدا و سیما مرکز مهاباد	- دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی (همچون دانشگاه آزاد اسلامی، پیام نور و غیر انتفاعی مهاباد و ...) - آژانس های مسافرتی - شرکت های سرمایه گذاری - بخش گردشگری و طبیعت گردی	- انجمن حمایت از حیات وحش - تالاب کانی برازان - انجمن سبز اندیشان جوان مهاباد - تعاونی حفظ محیط زیست شهرستان مهاباد - انجمن زندگی دوباره طبیعت	- شوراهای اسلامی روستاهای خورخوره، قره داغ، بفره وان و قلعه حسن - دهیاری روستاهای خورخوره، قره داغ، بفره وان و قلعه حسن - اهالی روستاهای اطراف تالاب	- گردشگران - بازدیدکنندگان - تالاب - دانشگاه ها و مراکز آموزشی و تحقیقاتی

مأخذ: یافته های تحقیق

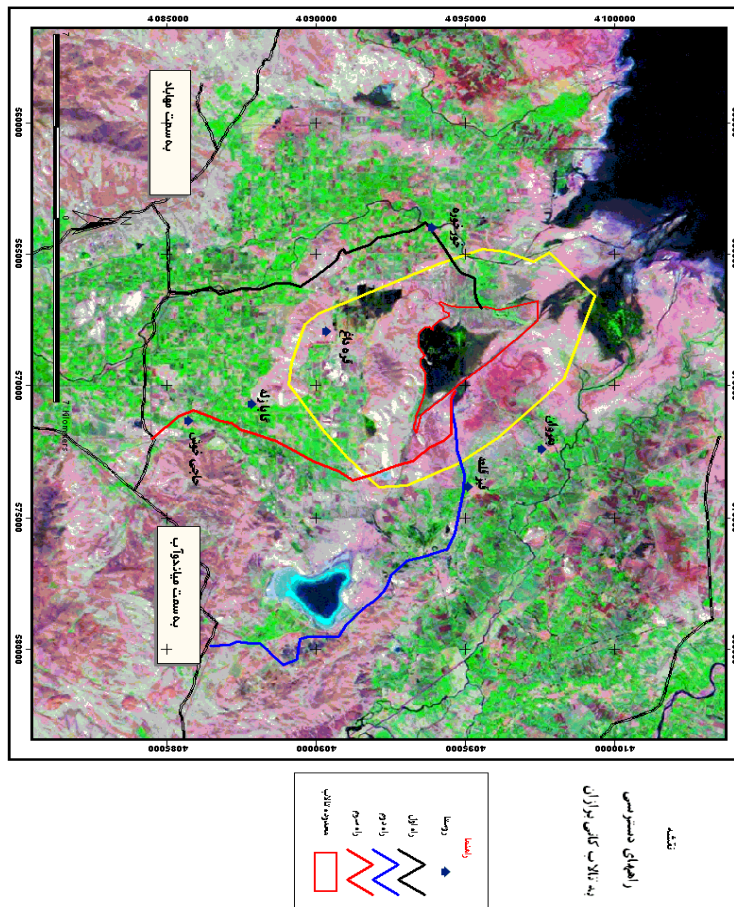
۲-۴ بررسی الگوهای سکونتگاهی جوامع انسانی واقع در محدوده طرح (پیرامون تالاب کانی برازان)

تالاب کانی برازان شامل ۹۲۷ هکتار پهنه آبی که حوزه آبریز آن نیز ۴۰۱۰ هکتار می باشد. این تالاب در ۳۰ کیلومتری شمال شهر مهاباد و در ضلع شمالی کوه قره داغ و در مختصات جغرافیایی ۵۶۶۸۲۰ تا ۵۷۱۷۷۱ عرض شمالی و ۴۰۹۳۲۲۰ تا ۴۰۹۷۳۹۸ طول شرقی (بر مبنای UTM) واقع است. تالاب در واقع بخشی از ناحیه وسیع تالابی جنوب دریاچه ارومیه بوده که هرچه از ناحیه جنوبی به ناحیه شمالی تالاب حرکت می شود، از عمق آن کاسته می گردد. این تالاب مابین روستاهای خورخوره، قره داغ، بفروان و قلعه حسن خان واقع شده است.

خاک های منطقه تالاب آبرفتی بوده و بطور عمده از رسوبات منتقل شده توسط جریان های رواناب های سطحی تشکیل شده است. بطور کلی بافت خاک های سطحی در اراضی مرتعی غرب تالاب دانه ریز و سنگین است. بنظر می رسد که کف لغزنده و چسبنده تالاب نیز از این رسوبات دانه ریز باشد. این خاک ها در حالت خشک، شکننده بوده و درز و ترک های زیادی بخود می گیرد. این خاک ها عموماً از رس و سیلت با قابلیت زهکشی بسیار کند می باشند.

تالاب کانی برازان یک تالاب کم عمق بوده که در عمیق ترین نقطه حدود ۱ متر عمق دارد. منابع تامین آب تالاب به صورت ذیل می باشند؛

- چشمه های اطراف تالاب (خصوصاً چشمه های ضلع جنوبی تالاب و چشمه های اطراف روستای قره داغ) که نهایتاً وارد کانال زهکش شده و از طریق آن به تالاب منتهی می شوند.
- دیگری، نزولات جوی و جریان های رودخانه مهاباد در پایین دست روستای خورخوره می باشد که در سال های اخیر منبع اصلی تأمین آب تالاب بوده است.
- تالاب، با آب های زیر زمینی رابطه مستقیم داشته و مقداری از آب آن نیز از آب های زیر زمینی تأمین می شود که در زمان بروز خشکسالی نیز آب را به سفره های زیر زمینی تزریق می کند.

تصویر ۲-۲: راههای دسترسی به تالاب کانی برازان

۲-۴-۱ جایگاه منطقه پناهگاه حیات وحش تالاب کانی برازان در بین مناطق چهار گانه و وضعیت طبیعی تالاب

شبکه مناطق حفاظت شده کشور در قالب مناطق چهارگانه پارک ملی، اثر طبیعی ملی، پناهگاه حیات وحش و منطقه حفاظت شده، از دیر باز یکی از مهم‌ترین کانون‌های زیستی کشور به شمار رفته و مهم‌ترین شیوه حفاظت را در بر می‌گیرند. به این مجموعه می‌توان ذخیره‌گاه‌های زیست کره، تالاب‌های بین‌المللی، رودخانه‌های حفاظت شده و مناطق شکار ممنوع را نیز افزود.

در حال حاضر ۲۵۳ منطقه در قالب مناطق چهار گانه در کشور وجود دارد. که در این میان ۲۶ پارک ملی، ۳۵ اثر طبیعی ملی، ۴۲ پناهگاه حیات وحش و ۱۵۰ منطقه حفاظت شده قابل ذکر هستند. وسعت کل مناطق تحت حفاظت کشور حدود ۱۶ میلیون هکتار می‌باشد که از این میان پارک‌های ملی حدود ۱۹۶۰ هزار هکتار، آثار طبیعی ملی ۳۸۶۱۷ هکتار، پناهگاه‌های حیات وحش حدود ۵۵۶۷ هزار هکتار و مناطق

حفاظت شده حدود ۹۱۰۹ هزار هکتار وسعت دارند. مناطق چهارگانه حفاظت شده ۱۰/۱ درصد مساحت کل کشور را در بر می‌گیرند که از این میان سهم پارک‌های ملی نسبت به مساحت کل کشور ۱/۱۸ درصد، آثار طبیعی ملی ۰/۰۲ درصد، پناهگاه‌های حیات وحش ۳/۳۸ درصد و مناطق حفاظت شده ۵/۵۲ درصد می‌باشد. از اینرو مناطق تحت حفاظت کشور ۱۰/۱ درصد از سطح کل کشور را در بر می‌گیرند که این رقم با سطح پیشنهادی ۱۰ درصد اتحادیه جهانی حفاظت مطابقت دارد (دفتر زیستگاهها و امور مناطق سازمان حفاظت محیط زیست، ۱۳۹۰)

منطقه پناهگاه حیات وحش تالاب کانی برازان با وسعتی معادل ۹۲۷ هکتار از نظر وسعت در بین مناطق چهارگانه کشور مقام بالایی نداشته و در بین پناهگاه‌های حیات وحش کشور مقام ۳۶ را داراست. منطقه مورد مطالعه ۱۷٪ درصد وسعت کل پناهگاه‌های حیات وحش کشور را در بر می‌گیرد. این منطقه در بین مناطق تحت حفاظت استان آذربایجان غربی اگرچه از نظر وسعت؛ مساحت کمی را به خود اختصاص داده بلکه از نظر نقش اکولوژیک بسیار حائز اهمیت است. این منطقه یکی از ۴ سایت رامسر و به عنوان تالاب بین‌المللی در استان آذربایجان غربی است. لازم به ذکر است که مناطق چهارگانه استان آذربایجان غربی (شامل پارک ملی دریاچه ارومیه، اثر طبیعی ملی سهولان، منطقه حفاظت شده مراکان و منطقه حفاظت شده جنگلی میرآباد و پناهگاه حیات وحش) در مجموع با وسعتی معادل ۶۸۵۱۸۹ هکتار ۱۵/۷۱ درصد سطح کل استان آذربایجان غربی را در بر می‌گیرند.

از نظر اهمیت اکولوژیک تالاب کانی برازان یکی از کانون‌های مهم تنوع زیستی در شمال غرب کشور به شمار می‌رود. اهمیت این منطقه خصوصا از نظر انتشار پرندگان نادر بسیار حائز اهمیت است بطوریکه گونه‌های شاخص همچون اردک سرسفید؛ اردک مرمی؛ فلامینگو و پلیکان‌ها را در خود جای داده است.

تالاب فوق به صورت زیستگاه بسیار مناسب بوده اما قسمت جنوبی تالاب به دلیل پوشش گیاهی بسیار متراکم و بلند مکان بسیار مناسبی برای جوجه‌آوری و لانه‌سازی پرندگان تالابی می‌باشد.

یکی از مهمترین ارزش‌های تالاب بواسطه زیست پرندگان آبی و کنارآبی در آنهاست که از این طریق جذابیت و آرامشی مثال‌زدنی را برای علاقمندان به طبیعت فراهم می‌آورند. بر اساس آخرین بررسی‌ها تعداد ۷۵ گونه پرند آبی و کنارآبی متعلق به ۱۱ خانواده در این تالاب شناسایی شده است که در صورت اضافه نمودن گونه‌های خشکی زی این تعداد به بیش از ۱۸۰ گونه خواهد رسید که همین امر اهمیت تالاب را بیش از پیش آشکار می‌سازد.

بررسی اقلیمی نشان می‌دهد که متوسط بارندگی سالیانه در منطقه مورد مطالعه ۴۱۲/۱ میلی‌متر می‌باشد. رژیم بارش شبه مدیترانه‌ای بوده و در فصل تابستان نیز بارش اتفاق می‌افتد. نزدیک به ۲۳/۷ درصد بارش مربوط به فصل بهار می‌باشد. میانگین سالانه دما در منطقه ۱۲/۸ درجه سانتیگراد می‌باشد. حداقل دمای سالانه ۱۹/۲- درجه سانتیگراد و میانگین حداکثر دمای سالانه ۴۱/۴ درجه سانتیگراد می‌باشد. تعداد روزهای یخبندان بین ۸۳/۶ روز در ایستگاه مهاباد تغییر می‌کند. میانگین رطوبت نسبی ۷۲٪ می‌باشد. بیشترین فراوانی وزش باد اندازه‌گیری شده مربوط به فصل تابستان در جهت شمال شرق و شرق می‌باشد. اقلیم ایستگاههای منطقه در طبقه‌بندی دومارتن از خشک تا نیمه خشک سرد تغییر می‌کند و در طبقه‌بندی آمبرژه نیمه خشک سرد و خشک می‌باشد. بررسی منحنی‌های آمبروترمیک ایستگاههای منطقه نشان می‌دهد، فصل مرطوب از اواخر مهرماه آغاز شده، و تا اواخر اردیبهشت ماه ادامه می‌یابد. مطالعه هیدرولوژی بیانگر آن است که نزدیکترین ایستگاههای هیدرومتری ایستگاههای نظام آباد؛ پل بهراملو؛ نقده؛ گرده یعقوب و میاندوآب می‌باشد که دبی‌های محتمل به دوره های برگشت ۲؛ ۵ و ۵۰ ساله به شرح جدول ۲-۱۲، است.

جدول شماره ۲-۱۲- دبی‌های محتمل به دوره های برگشت ۲؛ ۵ و ۵۰ (برحسب متر مکعب بر ثانیه)

نام ایستگاه	دوره بازگشت (سال)		
دوره برگشت	۲	۵	۵۰
نقده	۷۶/۳	۸۲/۴	۱۲۰/۱
نظام آباد	۳۵۵	۶۰۵/۲	۱۱۸۰/۴
گرد یعقوب	۶۵	۱۱۶/۶	۱۸۰/۲
میاندوآب	۲۱۸	۲۴۳/۵	۶۶۴/۳
پل بهرام لو	۹۱/۷۹	۱۴۱/۰۲	۲۶۳/۸

مطالعه حیات وحش و زیستگاههای منطقه پناهگاه حیات وحش کانی برازان منجر به شناسایی ۷۵ گونه پرنده آبی و کنار آبی متعلق به ۱۱ خانواده، ۱۲ گونه خزنده، ۵ گونه دوزیست و ۴ گونه ماهی بوده است. همچنین بررسی پوشش گیاهی منطقه منجر به شناسایی ۴۵ گونه در منطقه شده است. تیپ بندی منطقه منجر به شناسایی و تفکیک ۲۱ تیپ گیاهی گردیده است.

۲-۴-۲ فعالیت‌های انسانی و معارضات

روستای قلعه حسن در ضلع شرقی تالاب و به فاصله ۱/۵ کیلومتر از تالاب و روستای قره داغ در ضلع جنوبی تالاب به فاصله یک کیلومتر و روستای خورخوره در ضلع غربی به فاصله ۱ کیلومتر از تالاب واقع است. منطقه انتخاب شده به صورت اکوسیستم آبی بوده و در ماه‌های گرم سال به دلیل تبخیر و کاهش آب ورودی قسمت‌هایی از آن به صورت مرتع و یا زمین‌های خشک باقی می‌ماند. در داخل محدوده انتخاب شده هیچگونه زمینهای زراعی، معادن و خطوط انتقال نیرو و گاز وجود ندارد و همینطور هیچگونه طرح مرتعداری و طوبی در محدوده وجود ندارد اما در قسمتهایی از تالاب چرای دام صورت می‌پذیرد.

تالاب کانی برازان به لحاظ موقعیت در مرکز جوامع محلی قرار گرفته و از چهار طرف توسط روستاها احاطه شده است. اصلی‌ترین و نزدیک‌ترین جوامع به تالاب کانی برازان، اهالی روستاهای خورخوره، قره داغ، بفره وان و قلعه حسن هستند. همچنین روستاهای دیگری با فاصله بیشتر از این روستاهای چهارگانه در اطراف تالاب قرار گرفته و با تالاب در ارتباط هستند. نزدیکترین شهر به تالاب نیز، شهرستان مهاباد است. بنابراین می‌توان شهرستان مهاباد و روستاهای اطراف آن را جوامع محلی تالاب در نظر گرفت.

در ادامه به بیان الگوی فضایی و مکانی حاشیه نشینان تالاب کانی برازان پرداخته می‌شود.

همان گونه که قبلاً ذکر شد نزدیک‌ترین روستاها و جوامع محلی به تالاب کانی برازان، روستاهای خورخوره، قره داغ، قلعه حسن و گرده یعقوب هستند. به لحاظ مکانی و در دسته بندی الگوهای سکونتگاهی می‌توان موارد زیر را بیان کرد.

▪ روستای بفروان

این روستا ۶۵۰ نفر جمعیت شامل ۸۵ خانوار دارد. در بفروان برق، آب لوله کشی، یک مسجد، یک مدرسه ابتدایی وجود دارد. زبان محلی کردی و شغل مردم کشاورزی و دامپروری است. در بفروان ۲۵ عدد تراکتور موجود است. مساحت اراضی آبی ۴۵۰ هکتار و اراضی دیم ۱۰۰ هکتار است و ۵ هکتار باغ سیب نیز وجود دارد. محصولات اصلی کشاورزی گندم، جو، یونجه و مقدار کمی چغندر است. در بفروان ۱۵۰ راس گاو و ۳۰۰۰ راس گوسفند وجود دارد. به لحاظ شکل فضایی روستایی این روستا از نوعی روستاهای متمرکز و دایره ای شکل است که در زمین های مسطح اطراف تالاب قرار گرفته است.

▪ روستای قلعه حسن

در این روستا ۸۰ خانوار با ۶۲۵ نفر جمعیت زندگی می کنند. در قلعه حسن برق، آب لوله کشی و مسجد وجود دارد. مدرسه ابتدایی روستا مخروبه است. زبان محلی کردی و شغل بیشتر اهالی کشاورزی و دامداری است. ۲۰ عدد تراکتور در این روستا وجود دارد. مساحت زمینهای آبی زیر کشت ۳۰۰ هکتار، و دیم زار ۱۵ هکتار است. ۴ هکتار باغ سیب نیز احداث شده است. تعداد احشام اهالی عبارت از ۱۰۰ راس گاو و ۴۵۰۰ راس گوسفند است. به لحاظ شکل فضایی روستایی این روستا از نوعی روستاهای متمرکز و دایره ای شکل است که در زمین های مسطح اطراف تالاب قرار گرفته است.

▪ روستای قره داغ

جمعیت روستای قره داغ در حدود ۹۵۰ نفر شامل ۱۷۰ خانوار می باشد. روستا دارای برق و آب لوله کشی، یکباب مسجد و یکباب مدرسه ابتدایی است. زبان محلی اهالی روستا کردی و شغل اکثریت آنها دامداری و کشاورزی است. تعداد ۴۰ دستگاه تراکتور در ده موجود است. زمینهای آبی زیر کشت ۸۰۰ هکتار و دیم زار ۴۰ هکتار است. تعداد احشام روستاییان شامل ۲۰۰ راس گاو و ۱۳۰۰ راس گوسفند است. به لحاظ شکل فضایی روستایی این روستا از نوعی روستاهای متمرکز و دایره ای شکل است که در دامنه کوه قره داغ قرار گرفته است. قسمتی عمده ای از روستای حالتی شبیه به روستاهای پله کانی اما با شیب ملایم دارد.

▪ روستای خورخوره

جمعیت روستای خورخوره در حدود ۱۴۵۰ نفر شامل ۲۸۰ خانوار می باشد. روستا دارای برق و آب لوله کشی، گاز، دو باب مسجد و دو باب مدرسه ابتدایی و راهنمایی پسرانه و دخترانه و همچنین دبیرستان پسرانه است. زبان محلی اهالی روستا کردی و شغل اکثریت آنها دامداری و کشاورزی است. بیش از ۱۰۰ دستگاه تراکتور در ده موجود است. زمینهای آبی زیر کشت ۱۰۰۰ هکتار و دیم زار ۴۰ هکتار است. تعداد احشام روستاییان شامل ۴۰۰ راس گاو و ۲۰۰۰ راس گوسفند است. به لحاظ شکل فضایی روستایی این روستا از نوعی روستاهای متمرکز است. به علت قرار گرفتن در کنار رودخانه مهباد، روستای خورخوره حالت روستای طولی به خود گرفته است.

جوامع محلی حاشیه تالاب کانی برازان، به وجود آب و رودخانه های پر آب خوگرفته اند. تعداد اعضای خانواده در حدود ۶۰ درصد از ساکنین این منطقه بین ۵ تا ۱۰ نفر می باشد. به طور کلی می توان شرایط معیشتی را به صورت زیر طبقه بندی نمود:

■ کشاورزی:

روستائیان این منطقه، به اراضی مرتعی و زراعی بسیار وابسته اند. در واقع شغل اصلی حاشیه نشینان تالاب کانی برازان کشاورزی می باشد. کشاورزی در این منطقه هم به صورت دیم و هم به صورت آبی انجام می گیرد. همچنین یکی از نکات برجسته در منطقه، وجود باغ های پر ثمر است. به طور کلی در روستاهای حاشیه تالاب کانی برازان هم کشت های زراعی وجود دارد، هم باغات. محصول اصلی باغات سیب و هسته دارانی همچون هلو و گاه انگور می باشد.

در گذشته، باغات درصد کمی از مساحت زمین های روستاهای اطراف تالاب را به خود اختصاص می دادند اما در سالیان اخیر روند احداث باغات با سرعت بالایی افزایش یافته است به گونه ای که بیش از نیمی از زمین هایی که در مسیر منابع آب ورودی به تالاب قرار گرفته اند، باغ سیب می باشد. محصولات زراعی منطقه نیز اغلب شامل گندم، چغندر قند، یونجه، جو می باشد. همچنین صیفی جاتی همچون هندوانه، خربزه، خیار، کدو و فلفل محصولات غالب صیفی در منطقه هستند. نوع بهره برداری خانوارها از اراضی کشاورزی منطقه، بهره برداری خانوادگی و انفرادی در سطح خرد می باشد. زمینها دارای مساحت بالایی نمی باشند و قطعات بیش از ۵ هکتار بسیار کم یافت می شود.

در مجموع اگر چه غالب ساکنان منطقه دارای شغل دوم نیز می باشند، اما به طور کلی شغل اصلی حدود ۶۰ الی ۷۰ درصد از اهالی منطقه، کشاورزی است. منبع تأمین آب کشاورزی منطقه، سد مهاباد می باشد، به گونه ای که غالب روستاهای منطقه تحت شبکه سد مهاباد می باشند. همچنین چاه های آب به عنوان یک منبع مکمل مورد استفاده قرار می گیرند.

■ دامپروری:

همانگونه که ذکر شد در حاشیه تالاب کانی برازان، از گذشته های دور جوامعی در حال سکونت و امرار معاش هستند که فعالیت اصلی آنها کشاورزی می باشد. با توجه به ظرفیت های منطقه جهت کشاورزی و همچنین دامپروری، مردم محلی دامپروری را به عنوان شغل دوم و مکملی برای فعالیت های کشاورزی برگزیده اند. در واقع حاشیه نشینان تالاب کانی برازان به نوعی یک فعالیت معیشتی مجتمع دارند بدین

گونه که از تولیدات کشاورزی خود برای تغذیه دام های خود استفاده می کنند و در بسیاری از موارد مخصوصا در سال های اخیر، کود دامی تولیدی خود را به مزارع و باغ ها انتقال و به عنوان کود آلی مصرف می کنند. همچنین در حدود ۱۰ الی ۲۰ درصد از مردم منطقه، دامپروری را به عنوان شغل اصلی خود انتخاب کرده اند و در کنار آن به سایر فعالیت های معیشتی می پردازند. معمولا این افراد یا زمین ندارند یا مقدار زمین آنها کفاف امرار معاش را نمی کند.

دام های منطقه شامل دو دسته هستند؛ دام های سنگین و سبک. دام های سنگین معمولا گاو و گاومیش می باشند. این منطقه به علت دارا بودن آب و مراتع دارای نی، جگن و ... دارای پتانسیل بالایی جهت پرورش گاومیش می باشد. بنابراین درصد قابل توجهی از اهالی دارای گاومیش و گاو هستند.

دام های سبک منطقه شامل گوسفند و بز می باشند. این منطقه، همانطور که گفته شد دارای مراتع و آب فراوانی بوده و همواره دامپروری در آن صورت می گرفته است. این در حالی است که در سال های اخیر، میزان قابل توجهی از دام در منطقه کاهش یافته است.

▪ مشاغل خدماتی

در حاشیه تالاب کانی برازان مجتمع های صنعتی و کارخانه جات به ندرت یافت می شود و اگر هم باشد فعالیت هایی تولیدی در سطح کوچک می باشد. بر این اساس منطقه یک منطقه مبتنی بر کشاورزی و دامپروری است و درصد بسیار قابل توجهی کشاورز و دامپرور هستند. در این راستا برخی از افراد منطقه به فعالیت های خدماتی مشغول هستند. مشاغل خدماتی این منطقه غالبا دو گونه هستند. یکی افرادی همچون مغازه داران و فروشندگانی همچون لوازم خانگی، مواد غذایی، البسه و غیره می باشند و دیگری فروشندگان و تعمیرکنندگان ادوات و وسایل مورد نیاز کشاورزی و دامپروری هستند.

▪ صیادی:

در کنار فعالیت های کشاورزی و دامپروری که با هدف تأمین معیشت خانوارها انجام می شود، فعالیت های دیگری نیز از اهمیت زیادی برخوردار است. در محدوده ثبتی تالاب کانی برازان فعالیت صید انجام نمی شود اما در اطراف آن و در رودخانه منتهی به تالاب ماهیگیری انجام می شود. در این منطقه چون از گذشته دارای آب های فراوان و مناطق بکر بوده است صید و ماهیگیری رواج داشته است.

۲-۴-۳ ویژگی های جمعیت شناختی جامعه مورد مطالعه

همان گونه که در جدول ۲-۱۳ مشاهده می شود جامعه آماری مورد مطالعه به لحاظ برخی ویژگی های جمعیت شناختی مورد مطالعه قرار گرفت. افراد مورد مطالعه تعداد ۱۲۹ نفر بهره بردار محلی بودند. بر اساس نتایج تجزیه و تحلیل جامعه مورد مطالعه، مشخص گردید که بیشترین تعداد افراد به لحاظ سن پاسخگویان در رده سنی ۳۶ تا ۴۵ سال قرار دارند. در این گروه سنی، ۴۷ نفر (۳۶/۴٪) قرار گرفته اند و کمترین تعداد پاسخگویان در گروه بالای ۴۶ سال قرار گرفته اند. همچنین نتایج حاکی از آن بود که ۷۳/۶ درصد از پاسخگویان (۹۵ نفر) مرد و ۲۶/۴ درصد (۳۴) از آنان زن بودند. همچنین به لحاظ وضعیت تاهل ۳۱ نفر مجرد و ۹۸ نفر متأهل بودند.

بررسی تعداد اعضای خانواده نشان داد که بیشترین فراوانی مربوط به خانواده های دارای جمعیت ۵ تا ۱۰ نفر بودند. جامعه مورد مطالعه از نظر سطح تحصیلات نیز مورد بررسی قرار گرفت و مشخص گردید افراد دارای مدرک دیپلم بیشترین سهم را داشته (۲۹/۵ درصد) و افراد بی سواد (۳/۱ درصد) کمترین سهم را از خود نشان دادند. همچنین نتایج تحلیل داده ها نشان داد که در حدود ۷۶/۷ درصد از جوامع محلی حاشیه تالاب کانی برازان در روستاهای حاشیه تالاب و در حدود ۲۳ درصد از آنان در شهر سکونت دارند، که از این میان اهالی روستاهای خورخوره و قره داغ، بیشترین سهم را داشته اند. نتایج بررسی ویژگی های جمعیت شناسی پاسخگویان در جدول شماره ۲-۱۳ ارائه شده است.

جدول ۲-۱۳ - ویژگی های جمعیت شناختی پاسخگویان

ویژگی	طبقات	فراوانی	درصد فراوانی
سن	۱۶ - ۲۵	۲۰	۱۵/۵
	۲۶ - ۳۵	۴۳	۳۳/۳
	۳۶ - ۴۵	۴۷	۳۶/۴
	۴۶ - ۵۵	۱۸	۱۴
جنسیت	مرد	۹۵	۷۳/۶
	زن	۳۴	۲۶/۴
	مجرد	۳۱	۲۴
وضعیت تاهل	متاهل	۹۸	۷۶
	زیر ۵ نفر	۴۹	۳۸
تعداد اعضای خانواده	۵ تا ۱۰ نفر	۷۹	۶۱/۲

۰/۸	۱	بالای ۱۰ نفر	
۳/۱	۴	بی سواد	
۲۸/۷	۳۷	زیردیپلم	
۲۹/۵	۳۸	دیپلم	مدرک
۱۵/۵	۲۰	فوق دیپلم	تحصیلی
۱۳/۲	۱۷	لیسانس	
۱۰/۱	۱۳	فوق لیسانس و بالاتر	
۷۶/۷	۹۹	روستا	سکونت
۲۳/۳	۳۰	شهر	
۲۵/۶	۳۳	خورخوره	
۲۰/۹	۲۷	قره داغ	
۱۳/۲	۱۷	بفره وان	مبدا
۱۲/۴	۱۶	قلعه حسن	
۵/۴	۷	سایر روستاها	
۲۲/۵	۲۹	مهاباد و دیگر شهرها	

مأخذ: یافته های پژوهش

بررسی وضعیت شغلی پاسخگویان بیانگر آن است که کشاورزی و دامپروری رایج ترین مشاغل و صید ماهی کمترین سهم را در مشاغل منطقه دارا می باشد. این در حالی است که حدود ۷۵/۲ درصد از پاسخگویان دارای شغل جانبی یا دوم بودند. بر اساس نتایج تحقیق، تنها ۱۳/۲ درصد از حاشیه نشینان تالاب کانی برازان، تالاب را به عنوان منبع اصلی درآمد خود می دانند و در حدود ۸۷ درصد از آنان تالاب را یک منبع غیر درآمدی و یا فرعی می دانند. به لحاظ نحوه شناخت و کسب اطلاعات در ارتباط با تالاب کانی برازان، بازدید حضوری بیشترین اهمیت و پس از آن صدا و سیما بیشترین نقش را داشتند. نتایج بررسی ویژگی های مذکور پاسخگویان در جدول شماره ۲-۱۴ ارائه شده است.

جدول ۲-۱۴ - ویژگی های جمعیت شناختی پاسخگویان

ویژگی	طبقات	فراوانی
شغل اصلی	کشاورزی	۵۶/۶
	دامپروری	۱۹/۴
	خدمات	۹/۳
	مشاغل رسمی (کارمند و ...)	۱۱/۶
	صید ماهی	۳/۱
شغل جانبی	دارد	۷۵/۲
	ندارد	۲۴/۸
نوع ارتباط	منبع اصلی درآمد	۱۳/۲
	منبع غیر درآمدی یا فرعی	۸۶/۸
نحوه شناخت تالاب	صدا و سیما	۲۷/۱
	مجله و کتاب	۱/۶
	روزنامه	۰/۸
	توصیه اقوام و دوستان	۲۱/۷
	بازدید حضوری	۴۸/۸
استفاده از تالاب	بلی	۷۹/۱
	خیر	۲۰/۹
عضویت در NGO های محیط زیستی	بلی	۳۸
	خیر	۶۲
همکاری در طرح های حامی محیط زیست	بلی	۵۲/۷
	خیر	۴۷/۳
اهمیت تالاب برای خانواده	خیلی زیاد	۴۴/۲
	زیاد	۴۵
	بی تفاوت	۸/۵
	کم	۲/۳
از چه لحاظ تالاب اهمیت دارد؟	جاذبه توریستی	۳۵
	اهمیت محیط زیستی	۶۵

مأخذ: یافته های پژوهش

طبق جدول فوق، نکته قابل توجه آن است که در حدود ۳۸ درصد از پاسخگویان عضو NGO ها یا سازمان های مردم نهاد فعال در حوزه محیط زیست و منابع طبیعی عضویت داشتند که در بین آنها بیشترین سهم مربوط به انجمن هایی از قبیل کانون سبز گردشگری کانی برازان و انجمن حمایت از حیات

وحش کانی برازان می باشد. نتایج حاصل از تحقیق نشان داد که در حدود ۶۵ درصد از پاسخگویان معتقدند که تالاب کانی برازان برای آنها به لحاظ حفظ محیط زیست و تنوع زیستی اهمیت دارد و ۳۵ درصد از پاسخگویان اهمیت تالاب را به لحاظ وجود یک جاذبه گردشگری اولی تر می دانند.

۵-۲ بررسی اندرکنش جوامع انسانی و میزان علائق و وابستگی اعتقادی و روانی آنها به محیط زندگی در پیرامون تالاب

در این قسمت، به بررسی تعامل و اندرکنش جوامع محلی و همچنین خریداران خدمات اکوسیستم تالاب کانی برازان پرداخته شده است. بر این اساس ابتدا مواردی که بیانگر ارتباط و تعامل افراد با تالاب کانی برازان می باشد مورد شناسایی قرار گرفته و نهایی شده اند. در این راستا از یک طیف لیکرتی ۵ سطحی (کاملاً مخالفم: ۱، مخالفم: ۲، بی تفاوت: ۳، موافقم: ۴، و کاملاً موافقم: ۵) بهره گرفته شد. لازم به ذکر است جامعه مورد هدف از لحاظ بررسی سوالات مرتبط با ذی نفعان محلی شامل ۹۹ نفر بوده است. جدول ۲-۱۵ بیان کننده نتایج کامل بررسی اندرکنش و تعامل جوامع محلی و خریداران خدمات تالاب کانی برازان می باشد.

جدول ۲-۱۵- بررسی اندرکنش و تعامل جوامع انسانی و میزان علائق و وابستگی اعتقادی و روانی آنها به محیط زندگی در پیرامون

گویه	کاملاً مخالفم	مخالفم	متوسط	موافقم	کاملاً موافقم	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	اولویت
دوستان و آشنایان را در حفاظت از تالاب تشویق می کنم.	۰	۰	۲	۳۴	۶۳	۴/۶۲	۰/۵۲۹	۰/۱۱۴	۱
هر گونه پروژه عمرانی در منطقه که سبب ایجاد آسیب زیست محیطی، به زیست بوم منطقه شود، باید متوقف گردد.	۰	۰	۵	۲۱	۷۲	۴/۶۸	۰/۵۶۷	۰/۱۲۱	۲
به تالاب کانی برازان علاقه بسیار زیادی دارم و برای حفظ آن تلاش می کنم	۰	۰	۳	۳۶	۶۰	۴/۵۸	۰/۵۵۵	۰/۱۲۲	۳
آسیب رسیدن به اکوسیستم تالاب کانی برازان برای من بسیار ناخوشایند است	۰	۰	۳	۳۹	۵۷	۴/۵۵	۰/۵۵۸	۰/۱۲۳	۴
حاضر به مشارکت در طرح حفاظت از تالاب هستم	۰	۰	۴	۳۶	۵۹	۴/۵۶	۰/۵۷۵	۰/۱۲۶	۵
وجود تالاب کانی برازان در اطراف محل زندگی من یک موهبت الهی است	۰	۰	۴	۳۸	۵۷	۴/۵۴	۰/۵۷۷	۰/۱۲۷	۶
نگران تخریب تالاب کانی برازان هستم	۰	۰	۱۵	۵۱	۳۳	۴/۱۸	۰/۶۷۶	۰/۱۶۱	۷
برای حفاظت از تالاب حاضر به پرداخت هزینه هستم	۰	۴۶	۴۳	۱۰	۰	۴/۱۹	۰/۶۸۰	۰/۱۶۲	۸

۹	۰/۱۷۳	۰/۷۴۳	۴/۲۸	۴۵	۳۷	۱۷	۰	۰	وجود تالاب برای خانواده من مهم است تا بتوانم از آن در سال جاری و سال های آینده استفاده و بازدید کنم
۱۰	۰/۲۲۳	۰/۸۳۷	۳/۷۵	۱۸	۴۵	۲۹	۷	۰	تغییر و تحولاتی منفی در تالاب کانی برازان بر فعالیت من اثر منفی دارد.
۱۱	۰/۲۲۸	۰/۶۵۰	۲/۸۴	۰	۱۴	۵۵	۳۰	۰	فعالیت های من وابسته به تالاب کانی برازان است.
۱۲	۰/۲۳۷	۰/۷۷۱	۳/۲۴	۵	۲۹	۵۰	۱۵	۰	گونه های گیاهی و جانوری زیست بوم منطقه دارای حقی برای زندگی بوده، حتی اگر استفاده ای برای بشر نداشته باشند.
۱۳	۰/۲۴۴	۰/۷۲۰	۲/۹۵	۰	۲۳	۴۸	۲۸	۰	برای حفاظت از تالاب حاضر به جایگزین فعالیت فعلی با فعالیت دیگری هستم
۱۴	۰/۲۶۳	۰/۷۸۱	۲/۹۶	۵	۱۳	۵۴	۲۷	۰	افراد باید با صرف مقداری از درآمد سالانه خود در حفظ زیست بوم منطقه برای استفاده نسل های آتی مشارکت نمایند.
۱۵	۰/۲۵۰	۰/۶۶۲	۲/۶۴	۳۴	۵۰	۱۵	۰	۰	نباید برای تالابی که نمی بینم یا استفاده نمیکنم مبلغی را برای حفاظت بپردازم.
۱۶	۰/۲۷۵	۰/۷۴۶	۲/۷۱	۰	۱۶	۳۹	۴۳	۱	باوجود ناچیز بودن مبلغ سالانه مورد نیاز برای حفاظت از تالاب، خانواده من توانایی مالی کافی برای مشارکت در حفاظت از این عرصه طبیعی را ندارد.
۱۷	۰/۳۵۰	۰/۴۴۲	۱/۲۶	۰	۰	۰	۲۶	۷۳	با توجه به استفاده محدود هر فرد از تالاب بهتر است حفاظت آن به دولت واگذار شود و شهروندان مشارکتی در حفظ و نگهداری این زیست بوم نداشته باشند.
۱۸	۰/۳۵۳	۰/۴۹۱	۱/۳۹	۰	۰	۰	۳۹	۶۰	وجود زیست گاه طبیعی و سایت پرنده نگری در منطقه برای من اهمیت ندارد.

مأخذ: نتایج پژوهش

نتایج تحقیق نشان می دهد که اولین نشانه های تعامل افراد با تالاب کانی برازان این است که جوامع محلی و حاشیه نشینان، دوستان و آشنایان را در حفاظت از تالاب تشویق می کنند و این بیانگر اهمیت تالاب برای ساکنین است. همچنین این افراد کاملاً موافق این امر هستند که هر گونه پروژه عمرانی در منطقه که سبب ایجاد آسیب زیست محیطی، به زیست بوم منطقه و تالاب شود، باید متوقف گردد. از نکات جالب توجه در این نتایج می توان به این اشاره کرد که ذی نفعان تالاب کاملاً و به شدت مخالف این هستند که وجود زیستگاه طبیعی و سایت پرنده نگری در منطقه برایشان اهمیت ندارد. بر این اساس ایشان معتقدند که به تالاب کانی برازان علاقه بسیار زیادی دارند و برای حفظ آن تلاش می کنند و آسیب رسیدن به اکوسیستم تالاب کانی برازان را بسیار ناخوشایند می دانند. نتایج تحقیق حاکی از وجود آمادگی کامل در بین جوامع محلی تالاب کانی برازان برای مشارکت در طرح حفاظت از خدمات تالاب می باشد.

۵-۱- اولویت بندی کارکردها و ارزش های تالاب

در این قسمت از تحقیق در راستای اولویت بندی و تعیین ترتیب اهمیت برخی از کارکردهای تالاب کانی برازان، از نظرات جوامع محلی حاشیه تالاب بهره گرفته شد. برای این منظور برای کارکردهای رایج تالاب امتیازبندی از ۱ تا ۱۰ در نظر گرفته شد و پاسخگویان بر اساس شرایط موجود به هر کارکرد نمره ای را لحاظ نمودند. در نهایت با استفاده از میانگین امتیازات و بررسی ضریب تغییرات، اولویت بندی انجام گرفت. جدول ۱۶-۲ نتایج حاصل از بررسی را نشان می دهد.

جدول ۱۶-۲- بررسی و اولویت بندی میزان اهمیت کارکردها و ارزش های تالاب کانی برازان از نظر جوامع محلی حاشیه تالاب

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	کارکرد و مزایای تالاب
۱	۰/۰۹۴	۰/۷۶۳	۸/۱۱	افزایش در آمد از محل گردشگری
۲	۰/۱۵۲	۱/۲۱۸	۷/۹۸	تفریح و گردشگری
۳	۰/۱۷۸	۱/۳۷۱	۷/۶۶	حفظ تنوع زیستی (حفظ گونه های گیاهی و حیوانی)
۴	۰/۲۳۹	۱/۷۳۶	۷/۲۴	ارزش فی التفسه ی وجود تالاب در منطقه
۵	۰/۲۰۳	۱/۴۰۳	۶/۹۱	جلو گیری از فرسایش خاک و ایجاد گرد و غبار
۶	۰/۱۵۵	۱/۰۶۸	۶/۸۸	تعادل آب و هوای منطقه
۷	۰/۴۱۸	۱/۵۱۲	۳/۶۱	کنترل سیلاب
۸	۰/۴۳۰	۱/۴۹۰	۳/۴۶	تامین آب
۹	۰/۵۴۶	۱/۵۳۶	۲/۸۱	منابع اقتصادی (مثل شکار پرندگان)

مأخذ: یافته های پژوهش

همانطور که در جدول ۱۶-۲ مشاهده می شود، افزایش درآمد از محل گردشگری و وجود تالاب به عنوان محلی برای تفریح، بالاترین اولویت ها را به خود اختصاص داده است. لذا این مطلب نشان دهنده آن است که منطقه مذکور پتانسیل ایجاد زیرساختهای لازم جهت گسترش گردشگری را دارا است. بر اساس آن می توان در جهت حفاظت از تالاب و با توجه به تمایل ذینفعان جهت تغییر فعالیت فعلی خود، برنامه ریزی جهت

گسترش و توسعه فعالیت های اقتصادی و مشاغل مرتبط با توسعه گردشگری در منطقه، نه تنها موجب حفاظت از تالاب بلکه منجر به ایجاد فرصت افزایش درآمد ناشی از محل گردشگری در منطقه، می شود.

علاوه بر آن اهمیت تالاب به عنوان منبع اقتصادی (شکار پرندگان) به عنوان آخرین اولویت محسوب می - شود. این مطلب نشاندهنده آن است که تالاب برای جوامع محلی ارزشی بیش از منافع اقتصادی آن دارا می باشد.

بنابراین لازم است هنگام تدوین برنامه ی مدیریت تالاب کانی برازان، بر طبیعت گردی به مثابه یکی از کاربریهای پایدار تاکید شود. مراد از این کاربری نوعی از گردشگری است که در آن بی آن که به محیط - زیست لطمه یی وارد شود، روستاییان و گردشگران، هریک به نوبه ی خود به شکلی، سود می برند. پیش بینی می شود که به سبب چشم انداز زیبای تالاب کانی برازان و تنوع زیستی چشمگیر آن، راه اندازی طبیعت گردی متضمن مزایای اقتصادی بالقوه برای جامعه محلی باشد. در این زمینه اقدامات ذیل لازم و ضروری است:

- فراهم آوردن امکانات درآمدزایی برای روستاییان پیرامون تالاب، بی آن که پایداری زیست بومی به مخاطره بیافتد.
- آشنا ساختن روستاییان به اهمیت حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی و درگیر کردن آنان در حفاظت از این منابع
- حساس سازی دست اندرکاران نسبت به امتیازهای حاصل از گسترش طبیعت گردی در منطقه

لذا جهت جذب طبیعت گردها، اقدام های زیر نیز در جهت اجرای سیاست و خط مشی توسعه طبیعت گردی تالاب کانی برازان حائز اهمیت است.

- احداث و تجهیز مرکز بازدیدکنندگان تالاب کانی برازان
- آموزش و شکل گیری گروه راهنمایان محلی طبیعت گردی تالاب
- ساماندهی و مدیریت تفرجگاه تالاب از سوی گروه راهنمایان محلی طبیعت گردی.

۲-۵-۲ میزان رضایت مندی جوامع محلی از وضعیت و امکانات تالاب

در این بخش از مطالعه حاضر به بررسی میزان رضایتمندی جوامع محلی از وضعیت و امکانات تالاب پرداخته شده است. برای این منظور از یک طیف لیکرتی گنج مرحله ای و پارامترهایی همچون میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات بهره گرفته شد و نتایج حاصل در جدول شماره ۲-۱۷ ارائه شده است. بر اساس تحلیل داده ها مشخص گردید که بیشترین میزان رضایت به ترتیب از مواردی همچون وضعیت امنیت منطقه، وضعیت محیط طبیعی تالاب و جذابیت روستاها و محیط اطراف تالاب وجود دارد و کمترین رضایت مندی در مواردی همچون وضعیت دسترسی به فوریت های پزشکی، وضعیت رفاهی اطراف تالاب و وضعیت امکانات تفریحی موجود (برای کودکان و ...) قابل رویت است.

جدول ۲-۱۷ بررسی میزان رضایت مندی استفاده کنندگان و حاشیه نشینان تالاب کانی برازان

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	عالی	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	کارکرد و مزایای تالاب
۱	۰/۱۴۹	۰/۵۸۹	۳/۹۳	۱۸	۸۴	۲۷	۰	۰	وضعیت امنیت منطقه
۲	۰/۱۷۷	۰/۷۵۰	۴/۲۲	۵۲	۵۴	۲۲	۱	۰	وضعیت محیط طبیعی تالاب
۳	۰/۱۹۶	۰/۷۸۰	۳/۹۶	۳۳	۶۳	۲۹	۴	۰	جذابیت تالاب و روستای اطراف آن
۴	۰/۳۴۷	۰/۷۸۱	۲/۲۵	۰	۱	۵۶	۴۶	۲۶	وضعیت پارکینگ ها
۵	۰/۳۷۴	۰/۷۰۰	۱/۸۷	۰	۱	۲۴	۶۴	۴۱	وضعیت دسترسی به وسایل حمل و نقل عمومی
۶	۰/۳۹۶	۰/۷۴۶	۱/۸۸	۰	۲	۲۳	۶۲	۴۲	وضعیت نظافت سرویس های بهداشتی
۷	۰/۴۰۳	۰/۵۲۴	۱/۳۰	۰	۰	۴	۳۱	۹۴	وضعیت امکانات تفریحی موجود
۸	۰/۴۲۹	۰/۸۲۰	۱/۹۱	۳۳	۶۳	۲۹	۴	۰	وضعیت رفاهی اطراف تالاب
۹	۰/۴۳۶	۰/۵۴۵	۱/۲۵	۰	۰	۷	۱۸	۱۰۴	وضعیت دسترسی به فوریت های پزشکی

مأخذ: یافته های پژوهش

نتایج بررسی‌های انجام شده نشان داد، وضعیت امنیت، محیط بانی و جذابیت روستاهای اطراف تالاب به ترتیب در رتبه‌های اول تا سوم قرار گرفته‌اند. این در حالی است که تالاب از جهت امکانات رفاهی، تفریحی و خدماتی از وضعیت مناسبی برخوردار نمی‌باشد.

لذا با توجه به اینکه بر اساس نتایج جدول ۲-۱۷، کسب درآمد از محل گردشگری دارای بیشترین اولویت بوده است، لذا لازم است به سرمایه‌گذاری در جهت ایجاد و بهبود زیرساخت‌های مرتبط با امکانات رفاهی، خدماتی و تفریحی در منطقه مورد بررسی، اقدامات اساسی صورت پذیرد. این اقدامات نه تنها منجر به ایجاد مشاغل جدید و امکان جایگزینی شغل جوامع محلی با آن‌ها را جهت حفاظت از تالاب، فراهم می‌نماید، بلکه منجر به رشد و توسعه اقتصادی منطقه مذکور نیز خواهد شد.

۲-۶ بررسی و ارزیابی میزان پذیرش و یا تقابل با جایگزینی خدمات تالاب در حوزه اجتماعی

بهره‌برداری خردمندانه از منابع طبیعی ایجاب می‌کند تا روستاییان ساکن در پیرامون تالابها تشویق شوند به راه‌های دیگری به جز کشاورزی برای گذران زندگی رو بیاورند. در موقعیت‌های خطیر، گاه روستاییان به درآمد حاصل از فعالیتهای اقتصادی دیگر تکیه می‌کنند یا ناگزیر با بهره‌برداری بیش از اندازه از منابع آبی تعادل زیست-بومی موجود را به هم می‌زنند. هنگامی که روستاییان خود در یافتن مشاغل درآمدزای جایگزین توفیق نمی‌یابند، معرفی الگوهای مناسب معیشت جایگزین هر چه ضروری‌تری می‌نماید. با این همه، اگر این الگوها از بالا و به شکل دستوری ابلاغ گردد با مقاومت‌های مردم روستا روبه‌رو می‌شود. از این رو، ضرورت دارد که روستاییان نه تنها در فرآیند ارزیابی‌های زیست‌محیطی از منطقه‌ی مورد سکونت خود بلکه در فرآیندهای تصمیم‌گیری درباره‌ی سازگاری شرایط کار و زندگی‌شان با مقتضیات زیست‌بومی درگیر شوند. چنین فرآیندی در به کارگیری جنبه‌ی عملی‌تر به خود می‌گیرد. در این رویکرد مردم جزء اصلی زیست‌بوم‌ها شمرده می‌شوند (موسوی و ارواحی، ۱۳۹۱).

در این بخش جهت بررسی میزان استقبال ذی‌نفعان و دست‌اندرکاران تالاب کانی برازان جهت جایگزینی خدمات تالاب از جوامع محلی نظرسنجی به عمل آمد. تحلیل داده‌های گردآوری شده نشان داد که اولویت اول ایشان حمایت از طرح‌هایی است که حامی تالاب باشند. حتی اگر این طرح‌ها شامل پروژه‌ها و طرح‌هایی باشد که به دنبال تغییر و جایگزینی خدمات تالاب باشد. تاکید جوامع بر دو امر بسیار بارز و قابل ملاحظه است یکی اینکه آنها معتقدند در صورت لزوم این آمادگی را دارند که حتی فعالیت‌های

کشاورزی را متوقف کرده و از راه مشاغلی که به تالاب آسیب نمی رسانند امرار معاش نمایند و دوم اینکه بیان می دارند که باید مشاغل و خدماتی که باعث تخریب و آسیب رسیدن به تالاب می شود حذف گردد و فعالیت های جایگزین را انتخاب نمود.

نتایج حاصل از بررسی میزان پذیرش و یا تقابل با جایگزینی خدمات تالاب در حوزه اجتماعی به طور کامل در جدول ۱۸-۲ ارائه شده است.

جدول ۱۸-۲ - نتایج بررسی و ارزیابی میزان پذیرش و یا تقابل با جایگزینی خدمات تالاب در حوزه اجتماعی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	کاملاً موافقم	متوسط موافقم	متوسط مخالفم	کاملاً مخالفم	گویه
۱	۰/۱۰۹	۰/۵۱۲	۴/۶۸	۴۳	۴۳	۱۳	۰	از طرح ها و فعالیت هایی که حامی تالاب باشد حمایت می کنم
۲	۰/۱۳۸	۰/۵۶۹	۴/۱۱	۳۲	۴۸	۱۹	۰	در صورت لزوم حاضرم حتی فعالیت های کشاورزی را متوقف کرده و از راه مشاغلی که به تالاب آسیب نمی رسانند امرار معاش کنم
۳	۰/۱۴۴	۰/۶۳۲	۴/۳۷	۲	۲۸	۴۹	۲۰	باید مشاغل و خدماتی که باعث تخریب و آسیب رسیدن به تالاب می شود حذف گردد و فعالیت های جایگزین را انتخاب کرد
۴	۰/۱۴۷	۰/۶۳۹	۴/۳۳	۲۴	۴۸	۲۷	۰	حاضرم محصولات مضر برای تالاب را حذف کرده و محصولات سازگار با تالاب بکارم
۵	۰/۱۵۶	۰/۶۷۱	۴/۲۸	۴۰	۴۷	۱۲	۰	حاضرم کودها و سموم شیمیایی را حذف و یا از کودهای سازگار با طبیعت استفاده کنم
۶	۰/۱۶۰	۰/۶۹۲	۴/۳۰	۴۵	۴۶	۸	۰	توانایی انجام هیچ کاری غیر از شغل فعلی را ندارم.
۷	۰/۱۷۱	۰/۷۰۹	۴/۱۳	۶۹	۲۸	۲	۰	محدودیت جسمی در پذیرش شغل جدید برای من مانع است.
۸	۰/۱۸۱	۰/۷۲۱	۳/۹۷	۴۱	۴۸	۹	۰	قوانین و مقررات مانعی از جایگزینی شغل جدید با شغل فعلی می شود.
۹	۰/۲۳۹	۰/۷۴۶	۳/۱۲	۱۲	۳۹	۳۴	۱۴	محدودیت آگاهی و توانایی و مهارت از شغل جدید، مانع پذیرش شغل دیگری می باشد
۱۰	۰/۲۵۳	۰/۸۸۵	۳/۴۹	۲۲	۶۶	۱۱	۰	به هیچ وجه حاضر به تغییر در سیستم و

محصول تولیدی فعلی نیستم								
بدون در نظر گرفتن خسارت های زیست								
۱۱	۰/۲۶۱	۰/۸۰۹	۳/۰	۶	۱۹	۵۲	۲۲	۰
محیطی باید تمام منابع طبیعی منطقه برای ایجاد اشتغال بیشتر از بین برود.								
۱۲	۰/۰/۳۴۸	۰/۸۰۱	۲/۳۰	۰	۱۱	۱۸	۶۰	۱۰
به دلیل موروثی بودن فعالیت فعلی، حاضر به جایگزینی آن با شغل دیگر نیستم.								
مأخذ: یافته های پژوهش								

همچنین مواردی که در بین جوامع محلی تالاب و خریداران خدمات تالاب دارای کمترین مقبولیت جمعی بوده و اکثریت افراد مخالف آن بودند شامل موارد زیر بود:

- ✓ عدم جایگزینی شغل فعلی جهت حفاظت تالاب، به علت موروثی بودن آن،
- ✓ از بین رفتن منابع طبیعی منطقه برای ایجاد اشتغال بیشتر، بدون در نظر گرفتن خسارت های زیست محیطی
- ✓ حذف مشاغل و خدماتی که باعث تخریب و آسیب رسیدن به تالاب می شود و انتخاب فعالیت های جایگزین
- ✓ محدودیت آگاهی و توانایی و مهارت از شغل جدید، مانع پذیرش شغل دیگری می باشد

۲-۶-۱ تعیین میزان اثر و اولویت متغیرهای موثر بر پذیرش معیشت های جایگزین در حوضه تالاب کانی برازان

به منظور تعیین اثر متغیرهای مورد مطالعه بر پذیرش معیشت های جایگزین در حوضه تالاب کانی برازان، از تحلیل رگرسیونی چندگانه به روش توام استفاده شد. روش توام، روشی است که در آن تمامی متغیرها وارد معادله رگرسیون می شوند. بر این اساس در این تحقیق، متغیرهای مستقل وارد معادله رگرسیونی شدند که در نهایت پنج متغیر به عنوان متغیرهای نهایی اثرگذار، سهم قابل توجهی در تبیین متغیر وابسته پذیرش معیشت های جایگزین داشتند. متغیرهای مذکور که دارای همبستگی معنی داری با متغیر وابسته ی تحقیق (پذیرش معیشت های جایگزین) بودند شامل متغیرهای نگرانی از گسترش فعالیت های مخرب تالاب، حمایت جمعی از طرح های حامی تالاب، میزان تمایل به حفاظت از تالاب و اصلاح وضعیت، محدودیت ها (جسمی، اطلاعاتی، قوانین) و تقابل جمعی با استقرار مشاغل جدید بودند. مطابق جدول ۲-۱۹ میزان R^2 مطابق نتایج تحلیل رگرسیونی ۰/۷۵۶ بدست آمد. این بیانگر آن است که متغیرهای

وارد شده در تحلیل رگرسیون، در مجموع ۷۵/۶ درصد عوامل اثرگذار بر متغیر پذیرش معیشت های جایگزین را تبیین می کنند. باتوجه به مقادیر بدست آمده برای β ، متغیرهای نگرانی از گسترش فعالیت های مخرب تالاب، حمایت جمعی از طرح های حامی تالاب، میزان تمایل به حفاظت از تالاب و اصلاح وضعیت، محدودیت ها (جسمی، اطلاعاتی، قوانین) و تقابل جمعی با استقرار مشاغل جدید به ترتیب بیشترین تاثیر را بر پذیرش معیشت های جایگزین در حوضه تالاب کانی برازان دارند. بر این اساس متغیر نگرانی از گسترش فعالیت های مخرب تالاب کانی برازان به عنوان اثرگذار ترین متغیر برای پذیرش معیشت های جایگزین مطرح است. پس اگر خریداران خدمات تالاب و جوامع محلی به این باور برسند که فعالیت های آنها موجب تخریب تالاب خواهد شد دچار نگرانی و تردید شده و احتمال پذیرش فعالیت های جایگزین برای مقابله با اقدامات فعلی افزایش خواهد یافت.

جدول ۲-۱۹- ضرایب تعیین متغیرهای تاثیرگذار بر پذیرش معیشت های جایگزین در حوضه تالاب کانی برازان

متغیر	b	beta	t	Sig.
عدد ثابت	۰/۵۰۴	-	۱/۱۴۷	۰/۲۵۵
F_1 = نگرانی از گسترش فعالیت های مخرب تالاب	۰/۴۲۶	۰/۶۹۶	۱۱/۳۹۶	۰/۰۰۰
F_2 = حمایت جمعی از طرح های حامی تالاب	۰/۲۸۸	۰/۴۸۹	۹/۰۷۰	۰/۰۰۰
F_3 = میزان تمایل به حفاظت از تالاب و اصلاح وضعیت	۰/۴۶۸	۰/۲۴۳	۳/۷۰۴	۰/۰۰۰
F_4 = محدودیت ها	-۰/۱۹۵	-۰/۱۹۷	-۳/۱۴۳	۰/۰۰۲
F_5 = تقابل جمعی با استقرار مشاغل جدید	-۰/۱۰۲	-۰/۰۹۰	-۱/۶۶۹	۰/۰۹۹

$$R^2 = ۰/۷۵۶$$

مأخذ: نتایج تحقیق

همانطور که بر اساس نتایج مشاهده می شود، نگرانی از گسترش فعالیت های مخرب تالاب، حمایت جمعی از طرح های حامی تالاب و میزان تمایل به حفاظت از تالاب و اصلاح وضعیت، اثر مثبت و معنی داری در پذیرش معیشت های جایگزین با تالاب دارد. به عبارت دیگر با توجه به اهمیت و ارزشی که

دینفعان برای تالاب قائل هستند، تمایل به تغییر فعالیت فعلی آن ها و پذیرش فعالیت‌هایی که منجر به کاهش آثار مخرب زیست محیطی می‌شود، بیشتر است.

به صورت گرافیکی نیز می‌توان عوامل موثر بر پذیرش معیشت ها و فعالیت‌های جایگزین در حوزه تالاب کانی برازان را به شکل ۲-۳ نمایش داد.

تصویر ۲-۳ عوامل موثر بر پذیرش معیشت های جایگزین در حوزه تالاب کانی برازان

۲-۶-۲ بررسی شغل های جایگزین برای فعالیت فعلی جهت حفاظت از تالاب

همان طور که قبلاً اشاره شد عمده فعالیت های ساکنان حاشیه تالاب کانی برازان، به کشاورزی و دامپروری مشغول هستند. بر این اساس طبیعتاً با روند فعلی و محدودیت های زیست محیطی از جمله بحران های دسترسی به منابع آب و خاک، حرکت به سمت فعالیت ها و مشاغل جایگزین حائز اهمیت خواهد بود. بر این اساس در پروژه حاضر به شناسایی مشاغل و فعالیت های جایگزینی که بیشترین امکان استقرار و انجام آن ها در منطقه مورد بررسی وجود دارد، پرداخته شده است. برای تحقق این امر از جوامع محلی تالاب و کارشناسان بومی در این ارتباط نظرخواهی شده و در مجموع مشاغل عمده پیشنهادی به صورت جدول ۲-۲۰ می باشد.

جدول ۲-۲۰- مشاغل جایگزین پیشنهادی در حاشیه تالاب کانی برازان

ردیف	مشاغل	ردیف	مشاغل
۱	فعالیت های گردشگری	۱۲	ماشین شویی
۲	سایت پرنده نگری و معرفی پرندگان تالاب	۱۳	تاسیس کارگاه های صنعتی
۳	صنایع دستی	۱۴	دایر کردن شهر بازی و فعالیت های تفریحی در محدوده تالاب
۴	قایقرانی	۱۵	صید و ماهیگیری
۵	تولیدات لبنی	۱۶	بوم گردی و اکوتوریسم
۶	پارکینگ داری	۱۷	صنایع جانبی کشاورزی
۷	ایجاد پیست سوارکاری و دوچرخه سواری	۱۸	کاشت محصولات با نیاز آبی کم
۸	فروش غذاها و تولیدات محلی	۱۹	ایجاد رستوران های سنتی
۹	پرورش مرغ بومی	۲۰	عروسک سازی پرندگان تالابی
۱۰	ایجاد کشت گلخانه ای	۲۱	ارائه خدمات به گردشگران
۱۱	ایجاد خانه های روستایی سنتی		

مأخذ: یافته های پژوهش

پس از پیش آزمون و دریافت پیشنهادهای مشاغل جایگزین، لیست مشاغل پیشنهادی در اختیار افراد قرار گرفت و پس از اعلام نظر پاسخگویان، مشاغل مد نظر ایشان اولویت بندی گردید. نتایج تحلیل داده ها در جدول شماره (۲-۲۱) ارائه شده است.

جدول ۲-۲۱- اولویت بندی مشاغل پیشنهادی جهت جایگزینی

اولویت	درصد	فراوانی	مشاغل
۱	۵۲	۶۷	فعالیت های گردشگری
۲	۴۸	۶۲	ایجاد رستوران های سنتی
۳	۴۷	۶۰	ارائه خدمات به گردشگران
۴	۴۳	۵۶	صنایع دستی
۵	۴۳	۵۵	بوم گردی و اکوتوریسم
۶	۳۹	۵۰	ایجاد کشت گلخانه ای
۷	۳۳	۴۲	دایر کردن شهر بازی و فعالیت های تفریحی در محدوده تالاب
۸	۳۱	۴۰	قایقرانی
۸	۳۱	۴۰	تولیدات لبنی
۹	۲۷	۳۵	فروش غذاها و تولیدات محلی
۱۰	۲۶	۳۴	عروسک سازی پرندگان تالابی
۱۱	۲۶	۳۳	تاسیس کارگاه های صنعتی
۱۲	۲۴	۳۱	ایجاد خانه های روستایی سنتی
۱۳	۲۰	۲۶	ایجاد پیست سوارکاری و دوچرخه سواری
۱۴	۱۹	۲۵	سایت پرنده نگری و معرفی پرندگان تالاب
۱۴	۱۹	۲۵	صید و ماهیگیری
۱۴	۱۹	۲۵	کاشت محصولات با نیاز آبی کم
۱۵	۱۷	۲۲	پرورش مرغ بومی
۱۶	۱۰	۱۳	صنایع جانبی کشاورزی
۱۷	۷	۹	پارکینگ داری
۱۸	۵	۷	ماشین شویی

مأخذ: یافته های پژوهش

نتایج بدست آمده حاکی از آن است که پرتعدادترین مشاغل پیشنهادی برای جایگزینی می تواند شامل توسعه فعالیت های گردشگری، ایجاد رستوران های سنتی، ارائه خدمات به گردشگران، صنایع دستی، بوم گردی و اکوتوریسم باشد. در این میان فعالیت هایی مانند ماشین شویی، پارکینگ داری و صنایع جانبی کشاورزی، از کمترین اولویت برخوردار بوده اند.

همچنین در رابطه با افرادی که تمایلی به جایگزینی فعالیت فعلی با شغل های پیشنهادی دیگری را نداشتند، علت آن مورد بررسی قرار گرفت که دلایل عمده این امر، شامل موارد زیر می باشد:

الف) - محدودیت‌ها

محدودیت‌ها شامل سه دسته اساسی محدودیت جسمی، اطلاعاتی و قانونی بوده‌اند که در ادامه به شرح آن‌ها پرداخته می‌شود.

■ **محدودیت جسمی:** در این مورد، پاسخگویان معتقد بودند دیگر توانایی‌های جسمی و مهارت‌های آنان امکان تغییر فعالیت معیشتی را به آنها نمی‌دهد و آنان در مشاغلی که به آن مشغول هستند دارای مهارت و تجربه می‌باشند.

■ **محدودیت اطلاعاتی:** محدودیت اطلاعاتی شامل نداشتن اطلاعات کافی از شغل جدید، زیر ساخت‌ها و میزان هزینه استقرار، میزان درآمد فعالیت جدید و همچنین عدم شناخت از مسایل بازاریابی شغل جدید و غیره می‌باشد. در واقع حاشیه‌نشینان و بهره‌برداران تالاب معتقد بودند کمبودهای اطلاعاتی از عواملی است که تمایل آنها را برای پذیرش شغل جدید، کاهش می‌دهد.

■ **محدودیت قوانین:** در این بخش افراد معتقد بودند که در شغل فعلی خود مجوزهای لازم برای انجام فعالیت‌ها، پروانه‌ها و اسناد مورد نیاز شغل خود را دارند. بر این اساس به دلیل مسایل قانونی، بروکراسی اداری، مشکلات و دشواری‌های دریافت‌های مجوزهای مورد نیاز برای مشاغل جدید دیگر تمایلی برای تغییر شغل خود ندارد. به عنوان مثال کسی که بخواهد صنعت قایقرانی و یا سایر فعالیت‌ها را بندازد بایستی مجوزهای مختلف را از ادارات مختلف بگیرد.

ب) درآمد‌ها و هزینه‌های خانواده

در ارتباط با درآمد و هزینه خانواده، افراد اعتقاد داشتند که در شغل فعلی خود که سال‌ها است انجام داده و دارای تجارب نیز می‌باشند هنوز نتوانسته‌اند درآمد کافی را کسب کنند و پس انداز مالی خوبی ندارند. همچنین در سال‌های اخیر هزینه‌های خانواده‌ها برای امرار معاش افزایش چشمگیر داشته است. بر این اساس نمی‌توانند ریسک شغل جدید که در آن مهارت کافی نیز ندارند را قبول نمایند و درآمد فعلی را به خطر بیندازند و یا هزینه‌های خانواده را برای استقرار زیرساخت‌های شغل جدید افزایش دهند. به عبارت دیگر به دلیل عدم اطمینان از سودآوری و کسب درآمد حداقل معادل درآمد فعلی، حاضر به قبول ریسک ناشی از تغییر شغل نمی‌باشند. در مقابل گروهی دیگری به دلیل رضایت از شغل فعلی از جهت سودآوری (درآمد بالا و هزینه کم) تمایلی به تغییر شغل خود و اشتغال به شغل‌های جدید دیگری را ندارند.

ج- وابستگی های ارزشی و اجتماعی به تالاب

در این رابطه، بهره‌برداران معتقدند که ایشان تنها به لحاظ مسایل اقتصادی وابسته به تالاب نیستند و خود تالاب و شغل‌های فعلی که به آن مشغول هستند، برای ایشان دارای یک ارزش اجتماعی است. به عبارتی دیگر آنها معتقدند شغل‌های فعلی از نیاکان آنها به جا مانده است و برایشان ارزش عاطفی و وابستگی دارد. به همین دلیل برایشان سخت و دشوار است که شغل قبلی را ترک و به فعالیت جدیدی روی آورند.

در مجموع به طور کلی پس از تبادل نظر با جوامع محلی و استفاده کنندگان از دیدگاه آنها نسبت به اینکه ممکن است در منطقه مخالفت‌هایی در پذیرش شغل جایگزین وجود داشته باشد مورد بررسی قرار گرفت. از جمله دلایل کلی شامل موارد ذیل می‌باشد:

الف) ملموس نبودن و قابل رویت نبودن درآمدها، هزینه ها و وضعیت مشاغل جدید

در میان بهره‌برداران از تالاب یک وضعیت مبهم و پیچیده در ارتباط با مشاغل جدید وجود دارد. شاید دلیل این امر این باشد که چون در این منطقه مشاغل جدید پیشنهادی دارای نمونه و مواردی نیست که این فعالیت ها به مرحله بهره برداری رسیده باشد، بنابراین این افراد نگران از دست دادن شغل فعلی خود هستند و بیم آن را دارند که اگر شغل فعلی را ترک کنند و به مشاغل دیگر روی آورند چه آینده ای را برای خود رقم خواهند زد. شاید اگر نمونه هایی از تجارب موفق مشاغل جدید پیشنهادی در منطقه موجود بود، احتمال و استقبال پذیرش بیشتری در رابطه با مشاغل جدید ایجاد می‌شد.

ب) نگرانی از گسترش فعالیت‌های مخرب تالاب

در بین بهره‌برداران تالاب نگرش‌های متفاوتی وجود دارد. یکی از این موارد می‌تواند این امر باشد که برخی از بهره‌برداران معتقدند که شاید فعالیت فعلی آنان به تالاب ضربه بزند اما نگران این هستند که شاید مشاغل جدید آسیب بیشتری به تالاب بزنند. به عنوان مثال در مورد فعالیتی همچون توسعه گردشگری، این اعتقاد وجود دارد که ممکن است تعدد گردشگران به طبیعت تالاب آسیب وارد نمایند و همچنین در مورد فعالیت هایی همچون راه اندازی فعالیت های تفریحی، صید و ماهیگیری، قایقرانی و غیره، نیز این نگرانی ها وجود دارد که مانع از پذیرش شغل جدید می شود.

ج) تقابل جمعی با استقرار مشاغل جدی

یکی از مواردی که در ارتباط با تالاب کانی برازان مشاهده شد این بود که جهت استقرار مشاغل جدید یک تقابل اجتماعی وجود دارد. این نکته در بسیاری از جوامع علی الخصوص جوامع روستایی وجود دارد و نظریه های علمی نیز این امر را تایید می کنند. بر این اساس یک مخافت جمعی برای پذیرش شغل جدید وجود دارد. این امر می تواند دلایل متعددی داشته باشد. اما در اینجا بر اساس بررسی ها مشخص گردید که دو عامل اصلی وجود دارد. یکی اینکه در ارتباط با کشاورزان و دامپروران این اعتقاد وجود داشت در صورت تغییر شغل فعلی، در آینده حتی اگر شرایط هم بهبود یابد دیگر زمین ها و منابع تولیدی شان توسط دولت از آنها گرفته شده و آن را از دست می دهند. دوم اینکه بیشتر افراد کشاورز هستند و در روستا ترک شغل آباد و اجدادی برای افراد یک بی ارزشی می باشد. هر چند دلایل دیگری نیز وجود دارد اما به نظر می رسد دلایل اصلی این دو نکته می باشند.

د) نبود حمایت های دولتی

در این ارتباط نیز جوامع محلی اعتقاد داشتند که برای تغییر شغل و معیشت دولت بایستی یک سری زیر ساخت ها را استقرار دهد. همچنین قوانین جدیدی را در ارتباط با کسب مجوزها تصویب نمایند و در کنار آن، حمایت مالی و پشتیبانی لازم را میسر نماید. بر این اساس ایشان معتقد بودند که چون هنوز اهتمام کاملی از جانب دولت در این زمینه صورت نگرفته است، بنابراین بهره برداران و جوامع محلی تالاب توانایی کافی برای استقرار مشاغل جدید و پذیرش آن را ندارند.

۷-۲ جمع بندی

آشنایی با نظرات جوامع محلی در خصوص موضوع مورد مطالعه نشان می دهد که اکثر قریب به اتفاق ساکنین معتقد به حفاظت از تالاب کانی برازان هستند و با توجه به اهمیت اقتصادی و اجتماعی تالاب برای خانوارهای ساکن در اراضی حاشیه ای آن، موضوع مدیریت تالاب از جمله موضوعات مورد توجه جوامع محلی و بومی می باشد.

در راستای تمایلات فکری ذینفعان به مشارکت در حفاظت از خدمات تالاب و اصلاح خدمات اکوسیستم، نتایج مطالعه نشان داد مشارکت مردم منطقه در راستای بهبود وضعیت بهره برداری، حفاظت و احیاء تالاب تأثیر به سزایی دارد. در این زمینه، اهمیت حفاظت از تالاب و ترک کاربری فعلی برای حفظ تالاب و دسترسی دائم به آن، در نخستین اولویت ها قرار دارد. بنابراین خریداران خدمات تالاب معتقدند که در

صورتی که فعالیت‌های فعلی ایشان به تالاب و پایداری آن آسیب می‌رساند حاضرند فعالیت‌های دیگری را جایگزین آن نمایند.

همچنین بر اساس نظر خریداران خدمات، اگرچه پرداخت هزینه می‌تواند تاثیر مثبتی بر حفظ تالاب داشته باشد اما با توجه به عدم توانایی مالی مناسب، تمایل کمی برای پرداخت هزینه وجود دارد و یا میزان هزینه‌ای که می‌توانند پرداخت نمایند در حد کم و متوسط می‌باشد. در این راستا اهمیت و ارزش تالاب و سطح درآمد بالایی، از مهمترین عوامل اثرگذار بر تمایل به پرداخت می‌باشد.

همچنین نتایج کامل بررسی اندرکنش و تعامل جوامع محلی و خریداران خدمات نشان می‌دهد که اولین نشانه‌های تعامل افراد با تالاب کانی برازان این است که جوامع محلی و حاشیه نشینان، دوستان و آشنایان را در حفاظت از تالاب تشویق می‌کنند و این بیانگر اهمیت تالاب برای ساکنین است. همچنین این افراد کاملاً موافق این امر هستند که هرگونه پروژه عمرانی در منطقه که سبب ایجاد آسیب زیست‌محیطی به زیست‌بوم منطقه و تالاب شود، باید متوقف گردد. علاوه بر آن نتایج تحقیق حاکی از وجود آمادگی کامل در بین جوامع محلی تالاب کانی برازان برای مشارکت در طرح حفاظت از خدمات تالاب می‌باشد.

بررسی حاکی از آن است که تالاب برای جوامع محلی ارزشی بیش از منافع اقتصادی (عایدات مالی) آن دارا می‌باشد. در مقابل افزایش درآمد از محل گردشگری و وجود تالاب به عنوان محلی برای تفریح، بالاترین اولویت‌ها را به خود اختصاص داده است.

علاوه بر آن میزان استقبال ذی‌نفعان و دست‌اندرکاران تالاب کانی برازان جهت جایگزینی خدمات تالاب از جوامع محلی نشان داد که اولویت اول ایشان حمایت از طرح‌هایی است که حامی تالاب باشند حتی اگر این طرح‌ها شامل پروژه‌ها و طرح‌هایی باشد که به دنبال تغییر و جایگزینی خدمات تالاب باشد. تاکید جوامع بر دو امر بسیار بارز و قابل ملاحظه است یکی اینکه آنها معتقدند در صورت لزوم این آمادگی را دارند که حتی فعالیت‌های کشاورزی را متوقف کرده و از راه مشاغلی که به تالاب آسیب نمی‌رساند امرار معاش نمایند و دوم اینکه بیان می‌دارند که باید مشاغل و خدماتی که باعث تخریب و آسیب رسیدن به تالاب می‌شود حذف گردد و فعالیت‌های جایگزین را انتخاب کرد. در این زمینه نگرانی از گسترش فعالیت‌های مخرب تالاب، حمایت جمعی از طرح‌های حامی تالاب و میزان تمایل به حفاظت از تالاب و اصلاح وضعیت، اثر مثبت و معنی‌داری در پذیرش معیشت‌های جایگزین با تالاب دارد. به عبارت دیگر با توجه به اهمیت و ارزشی که ذینفعان برای تالاب قائل هستند، تمایل به تغییر فعالیت فعلی آن‌ها و پذیرش فعالیت‌هایی که منجر به کاهش آثار مخرب زیست‌محیطی می‌شود، بیشتر است.

لذا با توجه به اینکه بر اساس نتایج، کسب درآمد از محل گردشگری دارای بیشترین اولویت بوده و همچنین از طرف دیگر پرتعدادترین مشاغل پیشنهادی برای جایگزینی می‌تواند شامل توسعه فعالیت‌های گردشگری، ایجاد رستوران‌های سنتی، ارائه خدمات به گردشگران، صنایع دستی، بوم‌گردی و اکوتوریسم باشد، لذا لازم است به سرمایه‌گذاری در جهت ایجاد و بهبود زیرساخت‌های مرتبط با امکانات رفاهی، خدماتی و تفریحی در منطقه مورد بررسی، اقدامات اساسی صورت پذیرد. این اقدامات نه تنها منجر به ایجاد مشاغل جدید و امکان جایگزینی شغل جوامع محلی با آن‌ها را جهت حفاظت از تالاب، فراهم می‌نماید، بلکه منجر به رشد و توسعه اقتصادی منطقه مذکور نیز خواهد شد. در جدول ۲-۲۲ به بیان اقدامات اولویت‌دار و نهاد مسئول جهت اجرای آن‌ها پرداخته می‌شود.

جدول ۲-۲۲- اقدامات اولویت‌دار در جهت توسعه مشاغل جایگزین

عنوان	اقدامات اولویت‌دار	نهاد مسئول و نهاد همکار
توسعه اکوتوریسم	■ شناسایی ظرفیتهای موجود و توانایی‌های سنتی و تهیه طرح‌های مناسب برای توسعه اکوتوریسم (قایقرانی، پرندنگری و طبیعت گردی)	مسئول: اداره کل حفاظت محیط زیست
	■ شناسایی ظرفیتهای و تشویق و حمایت از جوامع محلی برای مشارکت در توسعه اکوتوریسم	فرمانداری کمیته‌های محلی
	■ آموزش جوانان روستائی بعنوان راهنمای گردشگری و طبیعت گردی	همکار: اداره کل صنایع و معادن
	■ اخذ مجوز برای استقرار صنعت گردشگری و طبیعت گردی برای روستاها	- اداره کل گردشگری و میراث فرهنگی
	■ ارتقای راه‌های دسترسی به روستاها	- اداره کل تعاون
توسعه سایر کسب و کارهای دارای اولویت	■ تجهیز خانه‌های روستائی برای جذب گردشگر	اداره کل شیلات
	■ ایجاد امکانات برای پارک کردن اتومبیل گردشگران	اداره منابع طبیعی
	■ شناسایی ظرفیتهای موجود و توسعه صنایع دستی محلی	اداره جهاد کشاورزی
	■ شناسایی ظرفیتهای و تشویق و حمایت از جوامع محلی برای اشتغال در صنایع دستی	سازمانهای مردم نهاد
	■ شناسایی و حمایت از ایجاد و توسعه صنایع وابسته به نی	شواری اسلامی روستائی
		بانک عامل

اما لازم به ذکر است جهت گسترش مشاغل جدید جهت حفاظت از تالاب لازم است تدابیری در خصوص رفع موانعی مانند محدودیت‌های بودجه، قانونی، اطلاعاتی، حمایتی و اداری (جهت دریافت مجوز) و وجود نگرانی ناشی از آسیب بیشتری به تالاب در نتیجه پذیرش مشاغل جدید، صورت پذیرد.

علاوه بر آن مشاغل پیشنهادی لازم است متناسب با توان جسمی و مهارت جوامع محلی در نظر گرفته شود. همچنین دارای درآمد بیشتر و هزینه کمتر از شغل قبلی باشد. به عبارت دیگر ریسک سودآوری را به حداقل رساند.

در مجموع بر اساس نتایج این بخش، برای ذینفعان مورد بررسی نه تنها وجود تالاب و کارکردهای آن دارای اهمیت است، بلکه حاضر به مشارکت برای حفظ و بهبود آن از طریق تغییر کاربری فعلی نیز می-باشند. به عبارت دیگر جوامع محلی ترجیح می-دهند به جای پرداخت برای حفاظت، مستقیماً در انجام اقدامات حفاظتی از جمله تغییر مشاغل در راستای حفاظت از تالاب مشارکت نمایند. در این راستا در جدول ۲-۲۳، اقدامات لازم جهت ارتقای مشارکت جوامع محلی در برنامه های حفاظت با توجه به ابراز تمایل آن ها، ارائه شده است.

جدول ۲-۲۳، اقدامات لازم جهت ارتقاء مدیریت مشارکتی در روستاها

عنوان	اقدامات اولویتدار	نهاد مسئول و نهاد همکار
ارتقاء مدیریت مشارکتی در روستاها	▪ برگزاری جلسات مشترک شوراهای اسلامی روستاها و تصمیم-گیری برای ایجاد کمیته‌های مشترک مدیریت روستاها	مسئول: شورای اسلامی روستائی
	▪ پشتیبانی و تشویق رهبران محلی و روستائیان با سواد و زنان روستائی به همکاری با کمیته	همکار: اداره محیط زیست اداره کل شیلات
	▪ تدوین شرح وظایف برای کمیته مشترک روستائی	فرمانداری
	▪ آگاهی رسانی به مردم محلی از وضعیت تالاب و اقدامات طرح حفاظت تالابها	دانشگاهها
	▪ آگاهی رسانی به مردم محلی در زمینه عزم سازمان حفاظت محیط زیست برای مشارکت دادن مردم در تصمیمگیری‌ها و مدیریت تالاب	اداره تعاون روستائی
	▪ بررسی برای تعیین ظرفیتهای مطمئن برای بهره برداری از تالاب	کمیته‌های محلی
	▪ آموزش روشهای مدیریت پایدار تالاب /آموزش مفاهیم بهره برداری خردمندانه	سازمان جهاد کشاورزی
	▪ بازنگری دستورالعملها و قوانین برای مشارکت مردم محلی در مدیریت تالاب	صدا و سیمای استان
	▪ تدوین دستورالعملهای لازم برای مدیریت تالاب بوسیله مردم محلی	آموزش و پرورش استان
		نهیضت سواد آموزی جوامع محلی و نهادهای غیر دولتی

منابع و مآخذ

۱. طرح حفاظت از تالابهای ایران. ۱۳۹۲. به کار گیری رویکرد زیست بومی در مدیریت جامع تالابها
 ۲. سلامی، حبیب الله، رفیع، حامد. ۱۳۹۰، برآورد ارزش حفاظتی تالاب بین المللی انزلی بر پایه تمایلات اخلاقگرایانه، نشریه محیط زیست طبیعی، مجله منابع طبیعی ایران، دوره ۶۴، شماره ۲، ۸۹-۱۰۰
 ۳. سام دلیری، احمد، امیرنژاد، حمید. و مرتضوی، سید ابوالقاسم، ۱۳۹۲، برآورد تمایل به پرداخت ساکنان شهرستان چالوس جهت حفاظت از دریاچه ولشت با استفاده از روش ارزشگذاری مشروط با انتخاب دو گانه یک ونیم بعدی، بومشناسی کاربردی / سال دوم / شماره پنجم
 ۴. ابراهیمی، فریبا، قربانی، مهدی، سلاجقه، علی، محسنی ساروی، محسن، ۱۳۹۳، تحلیل شبکه اجتماعی ذینفعات محلی در برنامه عمل مدیریت مشارکتی منابع آب، علوم و مهندسی آبخیزداری ایران، سال هشتم-شماره ۲۵.
 ۵. دفتر زیستگاهها و امور مناطق سازمان حفاظت محیط زیست؛ واحد GIS آبان ۱۳۹۰
 ۶. موسوی، نسترن، ارواحی، علی، ۱۳۹۱، معیشت جایگزین: بهره گیری خردمندانه از کالاهای خدمات تالاب، طرح حفاظت از تالابهای ایران
7. Gawler, M . 2000. what are best practices? Lessons in participatory management of inland coastal wetands . 2000